

Hallitsemattomia "hallittuja sukupolvenvaihdoksia": poliittisten nuoriso- ja opiskelijajärjestöjen rooli poliittisessa rekrytoinnissa keskustassa, kokoomuksessa ja SDP:ssä 1970–2015

ANNU PERÄLÄ

ABSTRACT
Uncontrolled 'controlled generational transitions': The role of political youth and student organizations in political recruitment for the Centre Party, the NCP and the SDP, 1970–2015

Political youth and student organizations have seldom been the interest of recruitment studies, although a handful of studies suggest that these organizations provide their members with several political resources that are useful for recruitment. This article evaluates whether political youth and student organizations form their own recruitment pools for the future members of parliament (MP) in Finland and whether the career paths of former youth organization members differ from non-members. The results show that political youth and student organizations do form a significant recruitment pool for MPs, as a quarter of all MPs can be described as being former youth activists. Compared to other MPs, the former youth activists have a lot of pre-parliamentary political experience and many of them have received a lot of help from their peers and older party members along their career paths.

Johdanto

Poliittisilla nuoriso- ja opiskelijajärjestöillä on kaksinainen rooli poliittisessa rekrytoimisessa. Yhtäältä ne ovat yhden politiikassa aliedustetuimman ryhmän eli nuorten (IPU 2016) edunvalvojia. Nuoret ovat aliedustettuina kunnanvaltuustoissa ja eduskunnassa, ja usein myös ehdokasasettelussa¹ (Alle 35-vuotiaiden osuus eduskuntavaaliehdokkaista ja valituista puolueittain ja sukupuolen mukaan 1970–2015; Kuntaliitto 2017). Vaaleissa nuorten menestymismahdollisuudet ovat kaikista ikäryhmistä heikoimmat (von Schoultz 2016, 179). Tähän vaikuttaa esimerkiksi se, että nuorilla on käytettävissä keskimäärin vähemmän vaalirahaa kuin muilla ikäryhmillä (Kaikkien ehdokkaiden vaalibudjetit ikäryhmittäin jaoteltuna vuoden 2015 eduskuntavaaleissa MTV3:n vaalikonevastausten mukaan; Kestilä-Kekkonen ym. 2018, 32). Nuoret ovat myös muita ikä-

ryhmiä passiivisempia äänestäjiä (Martikainen 1978, 85; Wass ja Borg 2016, 184) ja äänestävät keski-ikäisiä harvemmin ikäisiään ehdokkaita (Bengtsson ja Grönlund 2005, 241). Tästä näkökulmasta nuoriso- ja opiskelijajärjestöillä onkin vastaava rooli kuin poliittisilla naisjärjestöillä, jotka pyrkivät edistämään naisten poliittista osallisuutta tukemalla naisten ehdokkuuksia ja vaaliponnisteluja (Huttunen 2012).

Toisaalta poliittiset nuoriso- ja opiskelijajärjestöt ovat puolueille keino uusiutua (Puuronen 1987). Puolueen tuleva menestys on riippuvainen siitä, että sen sisällä kasvaa uusi sukupolvi, joka on valmis astumaan valtaan edellisten sukupolvien jättäytyessä pois. Nuoriso- ja opiskelijajärjestöjen johto ja keskeiset toimijat ovatkin monin tavoin limittyneitä poliittisten eliittien kanssa niin organisatorisesti kuin henkilöitasolla. Puolueet esimerkiksi rekrytoivat avustajia ja muita puolueperheen sisällä työskenteleviä toimihenkilöitä nuorisojärjestöjen sisältä (Jutila 2003; Laakso

ja Åberg 2006; Raaska 2003; Vanhanen 1995; Vares 2000). Nuoriso- ja opiskelijajärjestöt ovat usein myös edustettuina puolueiden keskeisissä päätöselimissä joko virallisina jäseninä tai oikeutettuna läsnäoloon (Suomen ulkoministeriö 2007). Eliittitutkimuksessa nuoriso- ja opiskelijajärjestöjen johto luetaan kuuluvan poliittiseen eliittiin toisin kuin rivikansanedustajat (Ruostetsaari 2014, 67). Eurooppalainen vertaileva tutkimus on osoittanut, että nuorisojärjestöjen sisällä kansanedustajan urasta ovat useimmin kiinnostuneet juuri nuorisojärjestön ja emopuolueen keskeisissä johto- ja luottamusasemissa olevat nuoret (Bruter ja Harrison 2009).

Poliittisen rekrytoitumisen tutkimuksessa on viime vuosikymmeninä kiinnitetty entistä enemmän huomiota politiikassa aliedustettuina oleviin ryhmiin, etupäässä naisiin, mutta lisääntyvässä määrin myös etnisiin vähemmistöihin ja maahanmuuttajiin (esim. Durose ym. 2013; Mügge 2016; Sipinen ja Wass 2018). Yksinomaan nuoria käsitteleviä tutkimuksia ei juuri ole. Myöskään poliittisia nuoriso- ja opiskelijajärjestöjä ei ole juuri käsitelty poliittisen rekrytoitumisen tutkimuksessa (González ja Castaños 2015; Hooghe ym. 2004). Olemassa olevat tutkimukset kuitenkin indikoivat vahvasti, että nuorisojärjestöt muodostavat merkittävän rekrytointipoolin tuleville päättäjille ja että nuorisojärjestöistä nousevat poliitikot ovat menestyksekkäitä poliittisella urallaan (Bargel 2014; González ja Castaños 2015; Hooghe ym. 2004; Kovacheva ym. 2016; Recchi 1996). Nuorisojärjestöt tarjoavat useita resursseja politiikasta uraa kaavaileville, kuten koulutusta, sosiaalista pääomaa ja statussa (Hooghe ym. 2004; Recchi 1996). Espanjalaisen tutkimuksen mukaan nuorisojärjestötaustaisilla kansanedustajilla oli arvokas etulyöntiasema ehdokasasettelussa (González ja Castaños 2015, 21). Tämä viittaa siihen, että nuorisojärjestöt ovat ainakin osin poliittisten eliittien suojeluksessa ja tapa uusintaa puolueita.

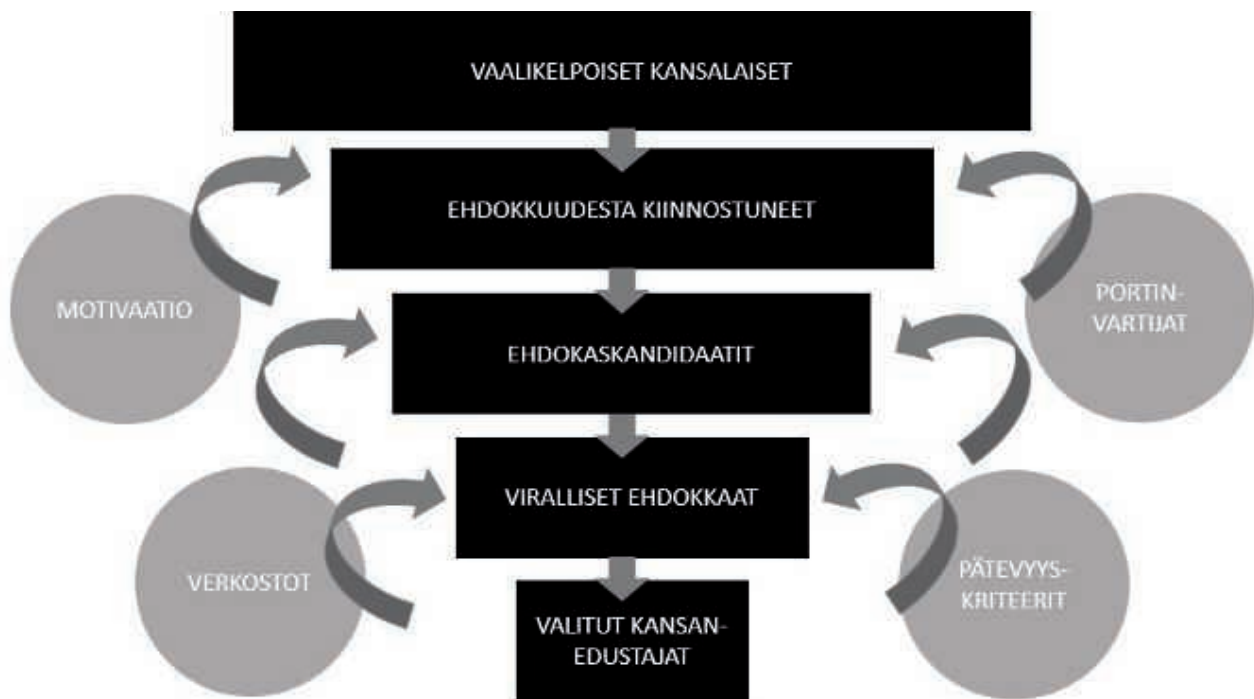
Tämä artikkeli täydentää nuoriso- ja opiskelijajärjestöjä käsittelevän rekrytointitutkimuksen suppeaa kenttää Suomen osalta. Suomi tarjoaa kriittisen tapauksen nuoriso- ja opiskelijajärjestöjen rekrytointifunktion tutkimiselle, sillä avoimen listavaalin kontekstissa puolueet eivät voi suoraan määrittää missä järjestyksessä ehdokkaat tulevat valituksi eduskuntaan. Tästä syystä Suomessa ei ole mahdollista ennalta käsikirjoittaa niin sanottuja sukupolvenvaihdoksia, vaan niiden tulee olla hienosyisempiä, politiikan epävirallisissa verkostoissa tapahtuvia. Lisäksi suo-

malainen ehdokasasettelu on hajautettua vaalipiireihin (Kuitunen 2002), ja paikallisuus näyttää tärkeää roolia vaalikampanjoinnissa (Arter 2011). Tämä edelleen vaikeuttaa keskusjohtoisia sukupolvenvaihdoksia. Tämän artikkelin tarkoitus on selvittää, ovatko poliittiset nuoriso- ja opiskelijajärjestöt tärkeitä rekrytoitumiskanavia tuleville kansanedustajille myös Suomessa ja onko nuorisojärjestöissä rekrytoitumiskanavina jotain erityistä.

Puolueiden sisäiset ja yhteiskunnalliset valtasuhteet poliittisessa rekrytoitumisessa

Poliittisella rekrytoitumisella tarkoitetaan vaiheittaista prosessia, jonka myötä kansanedustajat seuloituvat vaalikelpoisten kansalaisten joukosta (kuvio 1). Formaalin rekrytoitusprosessin alkupisteenä voidaan pitää sitä, että henkilö kiinnostuu ehdokkuudesta ja lähtee kilpailemaan ehdokaspaikoista muiden kiinnostuneiden kanssa. Ehdokasasetteluvaiheessa puolueiden portinvartijat seuloivat ja arvioivat ehdokaskandidaatteja sekä asettavat lopulliset ehdokkaat, jotka kilpailevat toisiaan vastaan varsinaisissa vaaleissa. (Norris 1997a, 5–6; kuvio 1, mustat osat.) Suomalainen poliittisen rekrytoitumisen tutkimus on pitkälti perustunut formaalin rekrytoitusprosessin tutkimiseen, ja laajojen kysely- ja rekisteriaineistojen avulla on ansiokkaasti valotettu ehdokkaiden taustoja, motiiveja ja resursseja eri vaaleissa sekä sitä, millaiset ehdokkaat ovat tilastollisesti menestyksekkäimpiä (Helander 1997; 2003; Helander ym. 1997; Kestilä-Kekkonen ym. 2018; Kuitunen 2000; Ruostetsaari 1999).

On kuitenkin huomattava, että jo ennen virallista ehdokasasettelua kokelas on kulkenut pitkän, jopa vuosikymmenien mittaisen matkan kerryttäen erilaisia taitoja, resursseja ja verkostoja, jotka ovat edellytys ehdokkuudelle ja vaaleissa menestymiselle (Czudnowski 1975, 219). Tästä syystä ymmärrän rekrytoitusprosessin kokonaisvaltaisena prosessina, joka sisältää ehdokasasettelua edeltävän elämänvaiheen, jonka aikana henkilö kerää poliittisella urala menestymiseen tarvittavat kannukset. Tämä näkökulma sopii erityisesti nuoriso- ja opiskelijajärjestöjen tutkimiseen, sillä ne ovat pohjimmiltaan sosiaalisen kanssakäymisen ja poliittisen sosiaalistumisen areenoita. Nuoriso- ja opiskelijajärjestön jäsenyys on paljon muuta kuin vain yksi ominaisuus: se on potentiaalisesti sosiaalisen pääoman ja muiden poliit-

Kuvio 1. Poliittisen rekrytoitumisen suppilomalli (Norris 1997a) täydennettynä sukupuolentutkimukseen nivoutuvan rekrytointitutkimuksen keskeisillä havainnoilla.

tisten resurssien syntysija (Bargel 2014). Sosiaalisella pääomalla tarkoitan resursseja, jotka sijaitsevat ihmisten välisissä suhteissa, eli erilaisia verkostoja ja kontakteja (Niklasson 2005, 45). Muilla poliittisilla resursseilla tarkoitan sellaisia resursseja, jotka eivät ole samalla lailla riippuvaisia toisista ihmisistä, kuten asiaosaamista ja poliittisten prosessien tuntemista.

Hyödynnän artikkelissa sukupuolinäkökulmasta tehtyä rekrytointitutkimusta, vaikka artikkelini fokuksena ei olekaan sukupuoli. Teen näin, koska tämä kirjallisuus on vakuuttavasti tuonut esiin, mikä rooli puolueiden sisäisellä vallanjaolla ja laajemmin yhteiskunnallisilla valtasuhteilla on poliittisessa rekrytoimisessa. Lisäksi tutkimusperinteessä rekrytoituminen ymmärretään kokonaisvaltaisena prosessina, joka ottaa huomioon varsinaista ehdokasasettelua edeltävät vaiheet ja politiikan epäviralliset verkostot. Näen, että kyseinen teoreettinen viitekehys sopii poliittisten nuoriso- ja opiskelijajärjestöjen tarkastelemiseen seuraavista syistä. Ensinnäkin tarkastelen, ovatko nuoriso- ja opiskelijajärjestöt puolueiden tapausintaa itseään, jolloin analyysissa tulee huomioida puolueiden sisäisen vallanjaon merkitys rekrytointiprosessissa. Toiseksi nuoret ovat naisten tapaan yksi politiikan vähemmistöistä, jolloin on mahdollista, että rekrytointiprosessin epätasa-arvoistavat käy-

tännöt koskevat myös nuoria ainakin jossain määrin (Celis ym. 2015). Maailman parlamentit koostuvat pitkälti jo keski-ään saavuttaneista henkilöistä (Best ja Cotta 2000), joten politiikon työ voi näyttäytyä vanhemmille ihmisille varatulta elämänalueelta niin puolueiden sisällä kuin laajemmin yhteiskunnassa. Aineiston analysoimiseksi olen formuloinut käyttämäni kirjallisuuden keskeiset havainnot neljäksi ulottuvuudeksi, jotka esittelen seuraavaksi. Ulottuvuudet ovat *motivaatio*, *portinvartijat*, *verkostot* ja *pätevyyskriteerit* (kuvio 1, harmaat kohdat), joista jokainen operoi formaalin rekrytointiprosessin eri tasoilla sekä ennen sitä.

Motivaatio. Rekrytointiprosessin ensimmäinen askel on ehdokkuuden tavoittelemisen, mutta kaikki ryhmät eivät tavoittele ehdokkuutta yhtä hanakasti. Useat tutkimukset ovat esimerkiksi osoittaneet, että naiset ovat miehiä vähemmän kiinnostuneita ehdokkuuden tavoittelemisesta ja tämä ero on nähtävissä jo nuorten keskuudessa (Allen 2013a; Lawless ja Fox 2010; 2013; Shames 2017). Syitä naisten alhaisempaan poliittiseen ambitioniin ovat muun muassa hoivavastuu ja negatiiviset käsitykset omasta pätevyydestä, mutta myös kannustuksen puute puolueiden taholta sekä skeptisyys puolueelta saatavaa apua kohtaan (Carroll ja Sanbonmatsu 2013; Lawless ja Fox 2010; Preece

ym. 2015; Preece ja Stoddard 2015). Tämä osoittaa, että yhteiskunnan työnjako ja yleiset käsitykset siitä, kuka sopii poliitikoksi vaikuttavat yksilöiden halukkuuteen tai mahdollisuuksiin asettua ehdolle. Myös puolueiden ja niiden keskeisten aktiivien toiminnalla on tärkeä merkitys siinä, ketkä tuntevat olevansa haluttuja ja kannustettuja ehdokkaita.

Portinvartijat. Ehdokkuuden tavoittelemisen ei ole useinkaan täysin sisäsyntyinen päätös, vaan puolueiden ehdokasrekrytoinnista vastaavien tahojen kannustuksella ja rekrytointiyrityksillä on suuri merkitys päätöksen syntymiselle (Butler ja Preece 2016; Crowder-Meyer 2013; Preece ym. 2015; ks. myös Helander 1997; Ruostetsaari 1999). Puolueiden portinvartijoiden rekrytointiyritykset eivät kuitenkaan kohdistu tasaisesti kaikkiin kansalaisiin. On esimerkiksi osoitettu, että miespuoliset portinvartijat ovat paremmin verkostoituneita toisten miesten kanssa ja naispuoliset portinvartijat naisten, minkä johdosta he todennäköisemmin rekrytoivat oman sukupuolensa edustajia (Bjarnegård 2015; Crowder-Meyer 2013). Portinvartijat usein myös arvostavat niitä taitoja ja ominaisuuksia, jotka ovat stereotyyppisesti tyypillisiä heidän omalle sukupuolelleen. Portinvartijan sukupuolella voi olla myös symbolinen vaikutus potentiaalisille ehdokkaille. (Cheng ja Tavits 2011; Kunovich ja Paxton 2005; Niven 1998.)

Verkostat. Portinvartijoiden lisäksi rekrytoitumisen taustalla vaikuttavat laajemmat politiikan verkostat, joiden puitteissa kartutetaan poliittisella uralla etenemiseen tarvittavia resursseja ja informaatiota. Yksi osoitus siitä, että tietyt ryhmät menestyvät politiikan verkostoissa huonommin kuin toiset on se, että naiset pärjäävät ehdokasrekrytoinnissa heikommin sen perustuessa epävirallisiin verkostoihin ja suhteisiin (Allen 2013a; Caul 2010; Rahat ja Hazan 2001). Verkostoissa eteneminen onkin riippuvaista verkoston vanhempien jäsenten kannustuksesta, ja uudet jäsenet ovat usein vanhojen jäsenten kaltaisia (Bjarnegård 2015). Suomen vaalijärjestelmä on poliittisen rekrytoitumisen näkökulmasta siinä mielessä erittäin poikkeuksellinen, että puolueiden portinvartijat eivät voi suoraan edistää yksittäisten ehdokkaiden valintaa². Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteivät eri poliittiset toimijat pyrkisi epäsuorasti tekemään niin (Huttunen 2012; Niemi 2016; Railo ja Ruohonen 2016). Puolueen tarjoaman vaaliavun on todistettu parantavan valituksi tulemisen mahdollisuuksia (Kuitunen 2000, 148–149). Vaaliavun voidaan olettaa ohjautuvan politiikan verkostoissa henkilöille, joilla on halutun

laista pätevyyttä ja kokemusta sekä tarvittavia kontakteja – ja joiden menestykseen kohdistetaan toiveita ja odotuksia.

Pätevyyskriteerit. Puolueiden portinvartijoiden ajatellaan usein valitsevan ehdokkaiksi pyrkivien joukosta ”parhaimmat” tai ainakin tasapainoisen kattauksen erilaisia ehdokkaita, jotka voivat houkuttaa äänestäjiä laajalla spektrillä. Hyvän politiikan kriteerit ovat kuitenkin subjektiivisia ja suosivat usein jo vallassa olevia tahoja (Franceschet ja Piscopo 2014; Krook 2010; Murray 2014; 2015; Verge ja de la Fuente 2014). Esimerkiksi yhä useammalla parlamentaarikolla maailmanlaajuisesti on niin sanottu formaali pätevyys kansanedustajan tehtävään, eli he ovat korkeasti koulutettuja ja useat heistä tulevat muutamista arvostetuista ammattiryhmistä (esim. Best ja Cotta 2000; Norris 1997b). Samalla puolueiden portinvartijat – ja äänestäjät – kuitenkin arvioivat eri ehdokkaita eri tavoin. Tutkimuksien mukaan esimerkiksi mies- ja naisehdokkaita arvioidaan eri standardein, ja naisten kokemusta ei joko tunnusteta tai palkita samalla lailla kuin miesten kokemusta (Huttunen 2012; Verge ja Claveria 2016, ks. myös Sanbonmatsu 2002). On myös yleistä, että perinteisestä politiikan arkityypistä poikkeavat ehdokkaat joutuvat ylittämään annetut pätevyysvaatimukset ”kompensoidakseen poikkeavuuttaan” (Carroll ja Sanbonmatsu 2013; Durose ym. 2013; Franceschet ja Piscopo 2014; Niklasson 2005). Suomessa eduskunnan ikäkaumaa vinouttavain vaihe on äänestäminen, ei ehdokasasettelu (Alle 35-vuotiaiden osuus eduskuntavaaliehdokkaista ja valituista puolueittain ja sukupuolen mukaan 1970–2015; Kuitunen 1997c, 58).

Poliittinen rekrytoituminen ja poliittiset nuoriso- ja opiskelijajärjestöt Suomessa

Kansainvälisestä katsannosta suomalainen ehdokasasetteluprosessi on varsin säänneltyä, sillä suuressa osassa Euroopan maita lainsäädäntö ei ota kantaa siihen, miten puolueiden tulisi asettaa ehdokkaansa (Kuitunen 2008, 116). Nykyisenkaltaisen vaalilainsäädäntö astui voimaan vuonna 1975. Tätä ennen ehdokasasettelu oli säätelemätöntä ja puoluejohdon interventioiden kohde. Nykyisin puoluejohdon puuttuminen ehdokasasetteluun on harvinaista, ja suomalaista rekrytointiprosessia voi kutsua desentralisoiduksi. (Kuitunen 2002, 66–67.)

Lain mukaan eduskuntavaaliehdokkaita saavat

asettaa puolerekisteriin rekisteröidyt poliittiset puolueet ja valitsijayhdistykset. Vaalipiiritasolla päätöksen ehdokkaiden asettamisesta tekee puolueen piirijärjestö. Vaalipiirin sisällä oikeus asettaa ehdokaskandidaatteja on niillä puolueen perusjärjestöillä, joissa on vain henkilöjäseniä. Myös perusjärjestöjen yksittäisillä jäsenillä on oikeus asettaa ehdokkaita tietyin ehdoin. (Vaalilaki 1998/714.) Ehdokaskandidaateiksi nimettyjen kesken järjestetään salainen ja yhtäläiseen äänioikeuteen perustava jäsenäänestys, joka on ollut pakollinen vuodesta 1998 (Kuitunen 2008, 117). Jo vuoden 1975 vaalilaki pitää sisällään kirjauksen jäsenäänestyksestä, mutta säännös oli toissijainen puolueen omiin sääntöihin nähden. Puolueen sisäisessä jäsenäänestyksessä pärjääminen indikoi varsinaisissa vaaleissa menestymistä (Ruostetsaari 1999, 20; Timonen 1981, 48; Villodres 2003, 60–61). Pakollisen jäsenäänestyksen voi jättää järjestämättä vain, mikäli jäsenäänestykseen on nimetty saman verran tai vähemmän henkilöitä, kun puolueella on oikeus asettaa kyseisessä vaalipiirissä (Vaalilaki 1998/714). Piirijärjestöt voivatkin epäsuorasti pyrkiä vaikuttamaan siihen, ettei jäsenäänestystä täydy järjestää (Kuitunen 2008, 120).

Piirijärjestöllä on oikeus poiketa jäsenäänestyksen tuloksesta enintään yhden neljäsosan verran (Timonen 1981, 36). Muutosoikeuden käyttö on suosittua (Helander 1997, 72; Kuitunen ja Paltemaa 1997, 121; Timonen 1981, 34), sillä puolueet tavoittelevat tasapainoista vaalilistaa. Kieltäytymisten ohella tyypillisin syy muutosoikeuden käyttöön on alueellisen edustavuuden tasapainottaminen (Kuitunen ja Paltemaa 1997, 127; Timonen 1981, 41). Puolueiden piirisihteerit arvioivatkin kotipaikkakunnan olevan ehdokkaan yksittäisistä ominaisuuksista merkittävin vaalilistaa rakennettaessa (Kuitunen 1997a, 133). Tämä kuvastaa hyvin paikallisuuden roolia suomalaisessa poliittisessa rekrytoitumisessa (Arter 2011; Timonen 1976).

Suomessa poliittinen rekrytoituminen on siinä mielessä horisontaalista, että ehdokkaaksi on mahdollista tulla useilta yhteiskunnan eri aloilta, eikä esimerkiksi vain tarkoin määriteltyä puolueen sisäistä reittiä (Norris 1997a). Vasemmistopuolueissa on perinteisesti arvostettu puolueen sisällä tehtyä järjestötyötä ehdokkaita valittaessa, kun taas oikeistopuolueissa ehdokaskandidaatin henkilökohtaista kyvykkyyttä ja yhteiskunnallinen aktiivisuutta (Oksanen 1972, 156; Paloheimo 2007, 322, 345). Sittemmin asetelma on liudentunut (Halila 1991, 194–195), jos-

kin esimerkiksi vuoden 1995 eduskuntavaaleissa SDP:n piirisihteerit arvostivat puoluelojaalisuutta- ja aktiivisuutta enemmän kuin muiden puolueiden piirisihteerit (Kuitunen 1997a, 134). Yleisesti ottaen puolueiden sisäiset arviot sosiodemografisten, sosiaalisten ja puolueaktiivisuuteen liittyvien ominaisuuksien merkityksestä olivat kuitenkin hyvin samansuuntaisia (Kuitunen 1997a, 135; Ruostetsaari 1999, 14). Vaikuttaakin vahvasti, että puolueiden samankaltaistuminen on johtanut myös ehdokasprofiilien samankaltaistumiseen (Kuitunen 1997b, 105) ja yhteiskunnallisen aktiivisuuden korostamiseen puolueansioiden sijaan (Kuitunen 2008, 125).

Valinnan kannalta merkittävimmät poliittisen kokemuksen muodot ovat aiemman kansanedustajuuden lisäksi kunnanvaltuuston jäsenyys ja ehdokkuudet muissa vaaleissa. Puolueiden sisäiset luottamustoimet kantavat huonommin hedelmää tässä suhteessa. (Ruostetsaari 1999, 12–13, 20.) Valittujen kansanedustajien joukossa on ollut aina 1970-luvulta asti hyvin paljon sellaisia henkilöitä, joilla ei ole muuta aiempaa poliittista kokemusta kuin kunnanvaltuuston jäsenyys. Ilkka Ruostetsaari (2000) onkin todennut, että poliitikon arkkityypiksi on vakiintunut asiantuntijapoliitikko eli korkeasti koulutettu, usein julkisella sektorilla työskentelevä henkilö, jolla ei ole muuta poliittista kokemusta kuin kunnanvaltuuston jäsenyys. Samanaikaisesti kansanedustajien voidaan todeta ammattimaistuneen siinä mielessä, että heidän koulutustasonsa on noussut, ja yhä useammalla on koulutuksen ja/tai ammatin tuoma tietämys kansanedustajan työhön liittyvistä sisällöllisistä kysymyksistä (Ruostetsaari 1998, 30–33).

Suomen henkilökeskeinen vaalijärjestelmä korostaa ehdokkaiden henkilökohtaisten kampanjoiden merkitystä. Ehdokkaat vastaavat itse kampanjojensa organisoimisesta ja rahoituksesta puolueen keskus- ja piirijärjestön hoitaessa puolueen yleiskampanjaa. Puolueiden keskusorganisaatiot eivät tue yksittäisiä ehdokkaita rahallisesti puolueen puheenjohtajistoa lukuun ottamatta. Paikallisyhdistysten mahdollisuudet tukea yksittäisiä ehdokkaita taas vaihtelevat yhdistyskohtaisesti. Kaiken kaikkiaan puolueiden keskus- ja piirijärjestön kanavoima tuki ehdokkaille on merkittävästi laskenut sotien jälkeisestä ajasta ehdokaskoulutusta lukuun ottamatta. (Railo ja Ruohonen 2016, 279, 294–296.) Ehdokkaiden paikallisorganisaatioista irralliset tukiryhmät yleistyivät jo 1960-luvulla (Pitkänen 2016, 145), ja muodostavat nykyään henkilökohtaisten kampanjoiden ytimen. Henkilö-

kohtainen kampanjointi onkin epäammattimaista siinä mielessä, että ehdokkaiden kampanjointi pyöri vapaaehtoisista kootun tukiryhmän voimalla (Railo ja Ruohonen 2016, 295).

Kaikilla eduskuntapuolueilla on oma nuorisojärjestönsä, suurimmilla myös erillinen opiskelijajärjestö. Poliittisten nuoriso- ja opiskelijajärjestöjen ydintehtäviksi voidaan katsoa alla esitellyt viisi tehtävää. Jaottelu perustuu nuoriso- ja opiskelijajärjestöjen omiin vastauksiin, jotka on kerännyt ja koostanut Suomen ulkoministeriö (2007) sekä aiempaan tutkimukseen. Ensimmäiseksi nuoriso- ja opiskelijajärjestöt antavat nuorille mahdollisuuden osallistua poliittiseen päätöksentekoon tarjoamalla näille vaikutuskanavia ja resursseja (Abrams ja Little 1965; Hooghe ja Stolle 2005, 46). Toiseksi nuoriso- ja opiskelijajärjestöt toimivat nuorten edunvalvojina niin emopuolueiden sisällä kuin yleisemmin yhteiskunnassa. Esimerkiksi opiskelijajärjestöt ovat kovaäänisiä opiskelijoiden taloudellisen aseman parantamisen puolestapuhujia. (Suomen ulkoministeriö 2007.) Kolmanneksi nuoriso- ja opiskelijajärjestöt toimivat emopuolueidensa ”innovoina” – tai ”sparraajina” tai ”ominatuntoina” (Vares 1999; 2000). Ne tekevät uusia, joskus radikaalejakin avauksia, jotka ravistelevat ja herättelevät emopuolueita ja laajempaa yhteiskuntaa – sekä arvioivat emopuolueidensa toimintaa kriittisesti. Neljänneksi nuoriso- ja opiskelijajärjestöillä on oma rekrytointifunktionsa: ne rekrytoivat nuoria puoluepolitiikkaan ja kouluttavat uusia päättäjiä eri hallinnon tasoille (Hooghe ja Stolle 2005). Viidenneksi nuoriso- ja opiskelijajärjestöt ovat vaaliorganisaatiota, eli ne tukevat jäsentensä vaaliponnisteluita ja toimivat nuorten edunvalvojina ehdokasasettelutilanteessa (Abrams ja Little 1965, 316; Vanhanen 1995, 88).

Artikkelissani keskityn kolmen suurimman eduskuntapuolueen nuoriso- ja opiskelijajärjestöihin, eli *Keskustanuoriin* (aikaisemmin *Maaseudun Nuorten Liitto* ja *Nuoren Keskustan Liitto*, perustettu 1945), *Keskustan Opiskelijaliittoon* (aik. *Maalaisliittolaiset ylioppilaat* ja *Akateemiset maaseudun nuoret*, perustettu 1937), *Kokoomuksen Nuorten Liittoon* (perustettu 1928), *Tuhatkuntaan* (perustettu 1964), *Demarinuoriin* (aik. *Suomen Sosialidemokraattinen Nuorisoliitto*, *Sosialidemokraattinen Työläisnuoriso*, *Sosialidemokraattisen Nuorison Keskusliitto*, *Sosialidemokraattiset Nuoret*, perustettu 1906) ja *Sosialidemokraattisiin opiskelijoihin* (aik. *Sosialidemokraattisten opiskelijoiden Keskusliitto*, perustettu 1963). 1970-lu-

vun huippuvuosina nuorisojärjestöillä oli oman ilmoituksensa mukaan 30 000–50 000 jäsentä, kun taas 2010-luvulla jäseniä on 4 000–8 000. Opiskelijajärjestöjen ilmoittamat jäsenmäärät eivät ole samalla lailla pudonneet, vaan ne ovat pysyneet joissakin tuhansissa. (Nuoriso- ja opiskelijajärjestöjen jäsen-tiedot valtioneuvostonhakemusten mukaan 1970–2015.) On kuitenkin hyvä huomata, että nuoriso- ja opiskelijajärjestöjen itse ilmoittamia jäsenmääriä kohtaan on esitetty syytöksiä liioittelusta ja suoranaisesti vääristelystä (Leppäkorpi ja Lundbom 2012; Puuronen 1989, 144). Nuoriso- ja opiskelijajärjestöissä toimimisen sijaan osa nuorista osallistuu puoluepoliittiseen toimintaan paikallisyhdistyksissä.

Tutkimusasetelma

Yhdistän artikkelissa määrällisen urapolkuaineiston laadulliseen haastattelumateriaaliin selvittääkseni 1) ovatko poliittiset nuoriso- ja opiskelijajärjestöt olleet menestyksekkäitä rekrytointialustoja tuleville kansanedustajille, ja 2) eroavatko nuoriso- ja opiskelijajärjestöaktiivien urapolut muiden kansanedustajien urapoluista, ja voidaanko nuorisojärjestöjä näin pitää omana erityisenä rekrytointialustanaan. Lisäksi haastattelumateriaalin avulla selvitan syvällisemmin 3) millaista sosiaalista pääomaa ja muita poliittisia resursseja nuoriso- ja opiskelijajärjestöt antavat aktiivisille jäsenilleen poliittisella uralla etenemiseen.

Hyödynnän artikkelissa eliittinäkökulmaa, jossa tarkastelun kohteena ovat valitut kansanedustajat laajemman ehdokasjoukon sijaan (Czudnowski 1975, 155). Perinteisemmän rekrytointitutkimuksen lähestymistapana on tarkastella myös rannalle jääneitä ehdokkaita ja (mahdollisesti) ehdokkuudesta kilpailleiden joukkoa, ja verrata näitä koko väestöön (Norris ja Loveduski 1995). Näin tehdessäni otokseni koko kasvaksi hyvin suureksi, jolloin pitkittäisotoksesta tulee erittäin työntensiivinen. Poikittaisotoksen perusteella on taas mahdotonta päätellä ovatko nuoriso- ja opiskelijajärjestöt todella merkittävä rekrytointialusta tuleville kansanedustajille.

Urapolkuaineistossa on määritelty jokaisen kansanedustajan 1) nuoriso- ja opiskelijajärjestöstatus ja 2) aiempi poliittinen kokemus ennen kansanedustajuutta. Nuoriso- ja opiskelijajärjestöstatuksen saamiseksi on määritelty kaksi kriteeriä: 1) aktiivinen toiminta nuoriso- tai opiskelijajärjestössä (esim. järjestön puheenjohtajisto tai hallitus joko keskus-, piiri- tai

paikallistasolla, järjestön toimihenkilö tai muu merkittävä aktiivisuuden muoto) ja 2) nousu eduskuntaan joko nuorisovuosien aikana (18–29-vuotiaat³) tai heti seuraavien kaksien vaalien aikana (30–39-vuotiaat). Nuorisovuosia seuraavat kaksi vaalikautta on sisällytetty mukaan, sillä poliittisen uran rakentaminen vaatii usein pitkäjänteisyyttä ja eduskuntaan valituksi tuleminen voi edellyttää useamman yrityskerran. Enemmistö aineiston nuoriso- ja opiskelijajärjestötaustaisista kansanedustajista oli ensimmäisen kerran ehdolla alle 30-vuotiaana⁴. Aktiivisuusvaade ja ikärajaus ovat tärkeitä kriteerejä, jotta nuoriso- ja opiskelijajärjestöjäsenyydellä voidaan olettaa olevan yhteys ehdokkaaksi ja kansanedustajaksi pätevyymiselle.

Kansanedustajien parlamenttiuraa edeltänyt poliittinen kokemus on määritelty seuraavasti: 1) julkiset luottamustoimet, 2) puolueen sisäiset luottamustoimet ja 3) puolueetyöt. Julkiset luottamustoimet sisältävät kunnanvaltuuston jäsenyyden (puheenjohtajistoon kuulumisen huomioitu erikseen) ja Euroopan parlamentin jäsenyyden. Puolueiden sisäiset luottamustoimet sisältävät puolueen puheenjohtajiston, puoluehallituksen ja -valtuuston jäsenet, piiri- ja järjestöjen puheenjohtajat sekä oheisjärjestöjen (nuoriso-, opiskelija-, nais- ja lapsijärjestöt) puheenjohtajiston. Puolue työ sisältää puolueperheen sisällä tehdyn palkkatyön, kuten ministereiden, kansanedustajien ja europarlamentaarikkojen avustamisen, puolue toimistolla tai eduskuntaryhmässä työskentelyn sekä puoluelehden, piiri- ja järjestöjen tai muun vastaavan palveluksessa toimimisen sekä ministerin tehtävän. Myös oheisjärjestöjen puheenjohtajat voidaan laskea työntekijöiksi, sillä heidän toimensa on vähintään puolipäiväistä, useimmiten kuitenkin kokopäiväistä.

Aiemman tutkimuksen perusteella voimme olettaa, että aiempi poliittinen toiminta edesauttaa poliittisella uralla etenemistä (Borchert 2011; Fiers ja Secker 2007; Jutila 2003; Ruostetsaari 1998; Shaw 2001). Ensinnäkin poliittinen toiminta tuo näkyvyyttä ja tunnettavuutta joko paikallisesti, valtakunnallisesti tai puolueen sisällä. Toiseksi poliittinen toiminta kouluttaa niin poliittisten asiakysymysten sisällöistä kuin siitä, miten politiikkaa tehdään eri areenoilla. Kolmanneksi politiikan tekemisen areenat kunnanvaltuustoista puoluevaltuustoihin ovat tärkeitä paikkoja verkostoitumiselle ja uusien ihmisten tapaamiselle. Neljänneksi erityisesti puolueperheen sisällä tehty ansiotyö indikoi vahvaa sitoutumista politiikkaan (MacAllister 1997). Puolue työntekijät pitävätkin

verrattain huonosti palkattuja puoluetöitä ponnahduslautoina poliitikon uralle tai paremmin palkattuihin tehtäviin, esimerkiksi lobbaamisen parissa (Fisher ja Webb 2001).

Aineisto ja metodit

Keskityn artikkelissa tarkastelujaksoni kolmeen suurimpaan puolueeseen eli *Suomen Keskustaan*, *Kansalliseen Kokoomukseen* ja *Suomen Sosialidemokratiseen puolueeseen* aikavälillä 1970–2015, joka kattaa yhteensä 13 eduskuntavaalit. Keskustan, kokoomuksen ja SDP:n kansanedustajat ovat muodostaneet kansanedustajien enemmistön kaikissa tarkastelujakson vaaleissa (60–74 prosenttia), ja puolueet ovat vuoronperään muodostaneet hallituskoalitioiden ytimen lukuun ottamatta kolmea virkamieshallitusta 1970-luvulla. Nämä kolme puoluetta tarjoavat siis parhaat mahdollisuudet tulla valituksi kansanedustajaksi ja päästä käyttämään poliittista valtaa hallituspuolueen jäsenenä.

Tarkastelujakson alkupuolella kansanedustajalaitoksen liepeille syntyi uusia työmahdollisuuksia puoluetuen (1967) ja ministereiden avustajajärjestelmän (1972) myötä. Työmahdollisuuksien määrä on kasvanut ajan mittaan ministerin avustajien määrän kasvaessa ja kansanedustajien (1997) ja europarlamentaarikkojen (1995) saadessa avustajat. Myös eduskuntaryhmien henkilöstö on kasvanut niiden saamien määrärahojen noustua. (Koskimaa 2016, 141–142; Murto 2014, 152; Sundberg 1994, 173–174.) Lisäksi tarkastelujakson alkua voidaan pitää niin sanottuna nuorten esiinmarssina, sillä sitä ennen eduskunnassa oli nähty vain yksittäisiä nuoria kansanedustajia (Paloheimo 2007, 338).

Urapolkuaineisto sisältää tiedon kaikista vuosina 1970–2015 valituista keskustan, kokoomuksen ja SDP:n kansanedustajista, joita on ollut yhteensä 561 henkeä (taulukko 1). Tiedot kansanedustajista on poimittu Tilastokeskuksen virallisista vaalilistoista, joten aineisto sisältää vain sellaiset kansanedustajat, jotka ovat jossain vaiheessa kansanedustajanuraansa tulleet suoraan valituksi joko keskustan, kokoomuksen tai SDP:n riveistä. Urapolkuaineiston perusyksikkö on ensi kertaa valittu kansanedustaja, jonka urapolku on jäljitetty erilaisia elämäkerrallisia lähteitä käyttäen. Primaarilähteenä olen käyttänyt eduskunnan matrikkeleita (www.eduskunta.fi). Matrikkeleista löytyvät kansanedustajien perushenkilötiedot,

Taulukko 1. Ensi kertaa valitut kansanedustajat puolueittain ja vuosikymmenittäin (naisten määrä suluisissa).

	Keskusta	Kokoomus	SDP	Kaikki
1970-luku (4 vaalit)	36(7)	60(18)	67(15)	163(40)
1980-luku (2 vaalit)	29(8)	34(17)	38(11)	101(36)
1990-luku (3 vaalit)	56(17)	48(20)	42(21)	146(58)
2000-luku (2 vaalit)	33(8)	32(12)	22(16)	87(36)
2010-luku (2 vaalit)	18(7)	27(11)	19(9)	64(27)
Yhteensä	172(47)	201(78)	188(72)	561(197)

kuten syntymävuosi, koulutus ja työhistoria sekä tieto kunnallisista ja puoluepoliittisista luottamustehtävistä. Matrikelit perustuvat eduskunnan henkilötietojärjestelmään ja kansanedustajille lähetettyihin kyselylomakkeisiin sekä muihin hakuteoksiin ja julkisiin lähteisiin (Eduskunta 2000).

Olen täydentänyt matrikelitietoja puolueiden toimintakertomuksilla, joista olen voinut systemaattisesti tarkistaa puolueiden puheenjohtajiston ja puoluehallitusten ja -valtuustojen kokoonpanot sekä vaihtelevasti myös puoluetoimiston ja eduskuntaryhmien toimihenkilöt sekä piirijärjestöjen puheenjohtajat. Valtioneuvoston kanslia toimitti minulle pyynnöstä listauksen kaikista ministerin avustajista aikavälillä 1970–2015 (kansanedustajien tai europarlamentaarikkojen avustajista ei ollut saatavilla vastaavaa koontia). Lisäksi olen täydentänyt puuttuvia tietoja *Kuka on kukin* -hakuteoksella, kansanedustajien kotisivuilla ja muilla henkilöelämäntietokannoilla sekä veteraanikansanedustajahaastatteluilla. Nuoriso- ja opiskelijajärjestöstatuksen selvittämiseen käytin edellä mainittujen lähteiden lisäksi nuoriso- ja opiskelijajärjestöjen liittohallitustietoja sekä järjestöjen omakustanteisia historioikeja (Alajoutsijärvi ym. 2007; Laakso ja Åberg 2006; Pentikäinen 2005; Raaska 2003; Sohlman 1997; Vanhanen 1995; Vares 1999; 2000). Käytetty tunnistamistapa ei ole täysin aukoton mahdollisten informaatiovajeiden vuoksi, mutta saadut tulokset tuovat kuitenkin esiin nuoriso- ja opiskelijajärjestötaustaisten kansanedustajien suuruusluokan.

Urapolkuaineiston lisäksi olen käyttänyt nuoriso- ja opiskelijajärjestötaustaisten kansanedustajien elämäntietokannalla haastatteluja, joita oli käytössäni yhteensä 42 kappaletta. Haastattelumateriaali on pääosin peräisin veteraanikansanedustajien muistitietokannasta, mutta sitä on täydennetty neljällä uudemmalla haastattelulla, jotka on toteutettu eduskuntavaalikampanjoinnin historiaa kartoittaneessa *Vaalit merkityskamppailuna vallasta* -tutkimushank-

keessa⁵. Haastatteluja on 30 prosentilta kaikista nuoriso- ja opiskelijajärjestötaustaisista kansanedustajista. Haastatteluja on tasaisesti kaikista kolmesta puolueesta: keskustalaisia kansanedustajia on haastateltu 12 kertaa (4 naista), kokoomuslaisia 12 (5 naista) ja sosialidemokraatteja 18 (5 naista).

Haastatteluaineistossa on kuitenkin puutteita, sillä 1970- ja 1980-luvuilla aloittaneet kansanedustajat ovat yliedustettuina. Tämä johtuu ennen kaikkea siitä, että veteraanikansanedustajien muistitietokanto täydentyy vähitellen entisten kansanedustajien haastatteluilla. 1990- ja 2000-luvulta on yhteensä kuusi haastatteluja. Myös miehet ovat yliedustettuina aineistossa, mikä selittyy pitkälti aineiston ajallisesta vääristymästä. Suurin osa 1970- ja 1980-luvulla valituista nuoriso- ja opiskelijajärjestötaustaisista kansanedustajista oli miehiä, jolloin miesten osuus haastatteluista on niin ikään suuri. Puutteiden vuoksi haastatteluaineiston avulla ei ole mahdollista tehdä kovin pitkälle meneviä johtopäätöksiä ajallisista muutoksista tai sukupuolten välisistä eroista. Haastatteluaineisto kuitenkin tarjoaa arvokasta lisätietoa rekrytointiprosessista systemaattisemmin kerätyn urapolkuaineiston rinnalla, jonka johdosta sen käyttöä voidaan pitää perusteltuna. Haastatteluaineistoa käsitellään artikkelissa anonyymisti identifioimalla jokaisesta haastateltavasta vain tämän puoluetunnus (Ke/Ko/S), sukupuoli (M/N) ja vuosikymmen, jolla haastateltu tuli ensimmäisen kerran valituksi eduskuntaan (70/80/90/00/10). Samalla vuosikymmenellä ensi kertaa valitut mies- ja naispuoliset puolueoverit on erotettu toisistaan lisäämällä heidän tunnuksensa perään juokseva numerointi (esim. KeN70-1; KoM90-3; SM70-9).

Veteraanikansanedustajien muistitietokanto on kansainvälisesti poikkeuksellinen aineisto laajuutensa ja systemaattisuutensa vuoksi (Krekola 2011). Veteraanikansanedustajahaastattelut ovat puolistrukturoituja elämäntietokannalla haastatteluja, joissa käsitel-

Taulukko 2. Nuoriso- ja opiskelijajärjestötaustaisten kansanedustajien määrä ja osuus ensi kertaa valituista kansanedustajista puolueittain ja vuosikymmenittäin (naisten määrä suljiissa).

	Keskusta	%	Kokoomus	%	SDP	%	Kaikki	%
1970-luku (4 vaalit)	12(2)	33,3	12(2)	20,0	21(3)	32,8	45(7)	28,2
1980-luku (2 vaalit)	10(2)	34,5	4(2)	11,8	6(3)	15,8	20(7)	19,8
1990-luku (3 vaalit)	12(4)	21,4	15(8)	31,3	6(5)	14,3	33(17)	22,6
2000-luku (2 vaalit)	7(4)	21,2	5(2)	15,6	5(4)	22,7	17(10)	19,5
2010-luku (2 vaalit)	8(3)	44,4	10(5)	37,0	6(3)	31,6	24(11)	37,5
Yhteensä	49(15)	28,5	46(19)	22,9	44(18)	23,4	139(52)	24,7

lään haastateltavan taustaa, eduskuntaan valintaa ja eduskunnassa toimimista sekä suomalaisen parlamentarismien toteutumista (Graae ja Hietala 1994; Eduskunta 2018). Myös täydentävät haastattelut mukailevat veteraanikansanedustajahaastatteluja, sillä ne on tehty veteraanikansanedustajahaastattelujen täydentämiseksi. Täydentävät haastattelut rajoittuvat kuitenkin kansanedustajien taustaan, kampanjointiin ja valintaan, eivätkä käsittele kansanedustajuutta veteraanikansanedustajahaastatteluiden tapaan. Aineiston luonteeseen kuuluu se, että haastateltavien kertomat asiat ovat nykyhetken perspektiivistä annettu- ja subjektiivisia tulkintoja ja merkityksenantoa menneille tapahtumille (Teräs ja Koivunen 2017).

Tutkimusasetelmani lähtee liikkeelle siitä, että poliittinen rekrytoituminen ja ehdokkuutta sekä valintaa edeltävä oppipoikavaihe tapahtuvat politiikan kulisseissa, jolloin niistä on mahdotonta saada tietoa ilman, että siitä kysytään prosessissa mukana olleilta henkilöiltä (tai havainnoidaan itse kentällä). Täten näen, että veteraanikansanedustajahaastattelut voivat tuottaa tietoa poliittisesta rekrytointiprosessista historiallisena prosessina ja tapahtumana (Leavy 2011, 15). Olen analysoinut haastattelut lukemalla ne useita kertoja ja koodaamalla ne teorialähtöisesti aiemmin esitellyn neljän ulottuvuuden ympärille rakentuvan koodikirjan avulla. Koodaaminen tapahtui Nvivo-analyysohjelmalla. Urapolkuaineistoa olen analysoinut tekemällä ristiintaulukointia SPSS-tilasto-ohjelmalla.

Primaariaineistojen lisäksi minulla on ollut käytössä erinäisiä sekundaarisia aineistoja, jotka olen kerännyt tutkimushankkeeni puitteissa. Aineistoihin kuuluvat nuoriso- ja opiskelijajärjestöjen jäsentiedot valtiovastustushakemusten mukaan 1970–2015, nuoriso- ja opiskelijajärjestöjen liittohallitusten kokoonpanot ja sukupuolijakaumat 1970–2015, liittohallitusten jäsenten eteneminen ministereiden erityis-

avustajiksi 1970–2015, alle 35-vuotiaiden osuus eduskuntavaaliehdokkaista ja valituista puolueittain ja sukupuolen mukaan 1970–2015 (ehdokastiedot vasta 1980-luvulta lähtien) ja kaikkien ehdokkaiden vaalibudjetit ikäryhmittäin jaoteltuna vuoden 2015 eduskuntavaaleissa MTV3:n vaalikonevastausten mukaan. Aineistoja ei ole toistaiseksi julkaistu missään muodossa ja ne ovat kirjoittajan hallussa. Aineistoihin viitataan artikkelissa edellä mainituilla nimillä.

Nuorisojärjestöt portti puolueen sisäpiiriin

Kuten taulukosta 2 käy ilmi, joka neljäs tarkastelujakson kansanedustajajaksilöistä on nuoriso- tai opiskelijajärjestötaustainen. Absoluuttisesti eniten nuoriso- ja opiskelijajärjestötaustaisia kansanedustajia nousi eduskuntaan 1970-luvulla. Suurten ikäluokkien aikuistumisen lisäksi 1970-lukua sävytti poliittisten nuorisojärjestöjen kultakausi (Jutila 2003, 190; Laakso ja Åberg 2006, 297–298; Vares 1999, 244). 1970-luvulla järjestettiin myös neljät vaalit, minkä vuoksi ensi kertaa valittujen kansanedustajien yhteismäärä oli suurempi kuin muilla vuosikymmenillä. 1980-luvun notkahduksen jälkeen nuoriso- ja opiskelijajärjestötaustaisten kansanedustajien määrä lähti uudelleen hienoiseen nousuun, vaikka järjestöjen jäsenmäärät laskivat saman aikaan merkittävästi (Nuoriso- ja opiskelijajärjestöjen jäsentiedot valtiovastustushakemusten mukaan 1970–2015). Onkin hyvä huomata, että eduskuntavaaliehdokkuus on hyvin pienen joukon aktiviteetti, ja vain noin 0,02–0,04 prosenttia kaikista 18–34-vuotiaista on ehdolla eduskuntavaaleissa. Täten nuoriso- ja opiskelijajärjestöt ovat yhä pystyneet ylläpitämään ehdokastarjontaa, eikä laskevien jäsenmäärien ole tarvinnut heijastua ehdokasasetteluun. Nuorten ehdokkai-

den määrä onkin itse asiassa kasvanut koko tarkastelujakson. (Alle 35-vuotiaiden osuus eduskuntavaalielehdokkaista ja valituista puolueittain ja sukupuolen mukaan 1970–2015.) Tämä indikoi sitä, että puolueiden sisällä on hyvin motivoitunut ydinjoukko nuoria aktiiveja, joiden asema puolueiden sisällä ja yleisemmin politiikassa on parantunut. Myös eduskuntavaalielehdokkaiden kokonaismäärät ovat kasvaneeet tarkastelujaksolla, vaikka puolueiden jäsenmäärät ovat vastaavasti laskeneet (Kuitunen 2008, 123). Puolue- ja nuorisojärjestöorganisaatioiden laskeneilla jäsenmäärillä ei siis vaikuttaisi olevan negatiivista vaikutusta niiden kykyyn rekrytoida eduskuntavaalielehdokkaita (vrt. kuntavaalit, ks. Perälä 2017).

Etenkin 1970- ja 1980-luvuilla nuoriso- ja opiskelijajärjestötaustaiset kansanedustajat olivat suureksi osaksi miehiä, mikä heijastaa sen aikaista kansanedustajien sukupuolirakennetta (Paloheimo 2007) sekä nuorisojärjestöjen sisäistä vallanjakoa. 1990-luvulta eteenpäin nuoriso- ja opiskelijajärjestöjen liittohallituksissa on nähty aikaisempaa enemmän naisia (Nuoriso- ja opiskelijajärjestöjen liittohallitusten kokoonpanot ja sukupuolijakaumat 1970–2015). Myös nuorten naisehdokkaiden osuus on kasvanut, ja nuorten ehdokkaiden joukossa on ollut keskimäärin enemmän naisia kuin kaikkien ehdokkaiden joukossa (Alle 35-vuotiaiden osuus eduskuntavaalielehdokkaista ja valituista puolueittain ja sukupuolen mukaan 1970–2015). Muutokset heijastelevat niin nuoriso- ja opiskelijajärjestöjen sisäisen vallanjaon sukupuolirakennetta kuin yleisempää yhteiskunnallista kehityssuuntaa. Käyn seuraavaksi tarkastelemaan tarkemmin nuoriso- ja opiskelijajärjestöjen luonnetta rekrytointialustoina. Esitän tulokset neljänä eri uravaiheena aloittaen nuoruuden valikoitumisesta ja sosiaalistumisesta, jatkaen puolueen parissa vietettyyn oppipoikavaiheeseen ja ehdolle asettumiseen ja lopulta vaalikampanjointiin.

Nuoresta pitäen

[I]säni oli hyvin aktiivinen myös politiikassa. Hän oli kunnanvaltuutettuna hyvin kauan aikaa ja kunnanhallituksen puheenjohtajana. Lisäksi hän johti myös asutuslautakunnan puheenjohtajana täällä sodan jälkeen hyvin vireätä asustointia, niin että se näkyi täällä kotona aivan päivittäin.

Keskustan mieskansanedustaja 1970-luvulla⁶.

[M]un vanhemmat ja osa isovanhemmistakin on kuulunut puolueeseen ja sellaiset sosiaalidemokraattiset juuret tavallaan on olemassa sieltä kotoa. – – [S]ellainen kaverien mukaan lähteminen, niinku se monesti nuorten osalta on.

SDP:n naiskansanedustaja 1990-luvulla⁷.

Nuoriso- ja opiskelijajärjestöjen jäsenet ovat sananmukaisesti nuoria, joten lienee ilmeistä että nuoriso- ja opiskelijajärjestötaustaiset kansanedustajat ovat lähteneet mukaan politiikkaan nuorella iällä. Haastatteluista käy ilmi, että suuri osa nuoriso- ja opiskelijajärjestötaustaisista kansanedustajista oli perinyt poliittisen aktiivisuutensa kotoa⁸. Puoluetointiminta oli usealle hyvin luonteva osa elämää, ja varhais- ja nuorisojärjestöihin liittyttiin jo ennen täysi-ikäisyyttä. Poliittisesti aktiivisten vanhempien vaikutus nuorten poliittiseen sosiaalistumiseen on todettu myös muissa nuoria puoluejäseniä kartoittaneissa tutkimuksissa (Cross ja Young 2008; Recchi 1999). On myös viitteitä siitä, että erityisesti nuorten poliitikkojen takaa löytyy usein puoluepoliittisesti aktiivinen perhe (Folke ym. 2016, 31; Liefferinge ja Steyvers 2009). Poliittisen sosiaalistumisen ohella politiikan saralla tunnettu sukulainen voi auttaa politiikassa etenemistä, sillä uusi tulokas voi toimia tunnetun poliittikkobrändin alla ja tulla samaistetuksi edeltäjänsä (Folke ym. 2016, 2–3).

– – Kokoomuksen Nuorten Liiton – – piiri päätti perustaa – – [paikkakunnan] paikallisyhdistyksen ja kutsui – – [paikallis-] lehdessä ilmoituksella ihmisiä sinne paikalle. Minä menin sinne. Meitä oli siellä vain neljä henkilöä, joista minä en tuntenut aikaisemmin ketään, näistä kolmesta muusta. Me sitten perustimme sen.

Kokoomuksen mieskansanedustaja 1980-luvulla⁹.

Osa haastatelluista nuoriso- ja opiskelijajärjestötaustaisista kansanedustajista ei tullut puoluepoliittisesti aktiivisista perheistä¹⁰. Osalle heistäkin aatemaailma ja/tai puoluetusta olivat kuitenkin osa kodin henkistä perintöä¹¹. Varsinaisen puoluepoliittisen aktiivisuuden he olivat omaksuneet ennen kaikkea sosiaalisen kanssakäymisen myötä, lähinnä ystäviltä ja koulukavereilta sekä opettajilta. Puoluepoliittinen aktivoituminen oli tapahtunut joko lukiossa tai yliopistossa. Kodin lisäksi toinen pääaktivoitumiskanava oli siis korkeakoulutukseen tähtäävä opinahjo tai itse korkeakoulu. Lähes 90 prosenttia kaikista nuoriso- ja opiskelijajärjestötaustaisista kansanedustajista on opiskellut opinahjossa, joka myöntää kor-

keakoulututkinnon. Korkeakoulutus on nuoriso- ja opiskelijajärjestötaustaisten kansanedustajien keskuudessa vielä yleisempää kuin kansanedustajien keskuudessa keskimäärin (Ruostetsaari 2000, 58). Tämä ei ole kovin yllättävää, sillä nuorten poliittinen osallistuminen on vahvasti polarisoitunut sosioekonomisen aseman mukaan. Esimerkiksi jo äänestämisen osalta on selvästi havaittavissa, että korkeasti koulutetut nuoret äänestävät huomattavasti aktiivisemmin kuin matalammin koulutetut ikätoverinsa (Martikainen 1978; Wass ja Borg 2016).

Puolue opettaa

Käytännössä minä senkin vuoden työskentelin opiskelematta juurikaan siellä puolueoimistossa. – – [puolueen keskeiset toimijat] tulivat hyvin tutuiksi.

Kokoomuksen mieskansanedustaja 1970-luvulla¹².

Ehdokkuutta ja valintaa edeltää tavanomaisesti jonkinlainen oppipoika-aika jossain poliittisessa elimessä, kuten kunnanvaltuustossa tai puolueen sisällä (Borchert 2011, 128; Fiers ja Secker 2007; Shaw 2001, 50). Suomessa kunnanvaltuuston jäsenyys on hyvin tyypillinen uravaihe ennen kansanedustajuutta, kun taas muu edustajan uraa edeltänyt poliittinen kokemus on kasautunut pienelle joukolle niin sanottuja politiikan ammattilaisia (Ruostetsaari 2000). Urapolkuaineiston mukaan näitä niin sanottuja politiikan am-

mattilaisia ovat nimenomaan nuoriso- ja opiskelijajärjestötaustaiset kansanedustajat, joilla on keskimäärin paljon poliittista kokemusta ennen eduskuntaan valintaa. Nuoriso- ja opiskelijajärjestötaustaisilla kansanedustajilla on muita kansanedustajia enemmän poliittista kokemusta kaikissa puolueissa ja jokaisena tarkastelujakson vuosikymmenenä. Myöskään miehet ja naiset eivät tässä suhteessa eroa toisistaan. Nuoriso- ja opiskelijajärjestötaustaisten kansanedustajien muista kansanedustajista poikkeava kouluintumishistoria vaikuttaisikin olevan hyvin pysyvä ilmiö.

– – [N]uoren Keskustan Liiton hallitukseen tulin valittua sitten myöskin ja sitten koko keskustanuorten liiton puheenjohtajaksi – –. Siitä lähtien mä olen ollut enemmän tai vähemmän täyspäiväinen poliitikko.

Keskustan mieskansanedustaja 2000-luvulla¹³.

Kuten taulukosta 3 ilmenee, peräti 84 prosenttia nuoriso- ja opiskelijajärjestötaustaisista kansanedustajista on toiminut joko puolueen luottamustoimissa tai työskennellyt puolueperheen sisällä ennen eduskuntauraansa. Myös eri luottamustoimien ja ansiotöiden kasaantuminen on huomattavasti yleisempää nuoriso- ja opiskelijajärjestötaustaisten kansanedustajien keskuudessa. Heillä oli takanaan keskimäärin 1,9 puolueen luottamustoimea/ansiotyöpaikkaa, kun taas muilla kansanedustajilla vastaava luku oli 0,6. Nuoriso- ja opiskelijajärjestötaustaisten kansanedustajien voidaan myös tulkita sitoutuneen politiikkaan varhaisemmin, sillä heidän keskuudessaan nimen-

Taulukko 3. Kansanedustajien poliittinen kokemus ennen kansanedustajan uraa.

	Julkinen luottamustoimi		Valtuuston puheenjohtajisto		Luottamustoimi puolueessa		Työ puolueessa		Jokin edellisistä		Työ tai luottamustoimi puolueessa	
		%		%		%		%		%		%
Nuoriso- ja opiskelijajärjestötaustaiset (n=139)	105	75,5	25	18,0	86	61,9	83	59,7	132	95,0	117	84,2
Muut (n=422)	318	75,4	105	24,9	128	30,3	53	12,6	346	82,0	157	37,2
Kaikki kansanedustajat (n=561)	423	75,4	130	23,2	214	38,1	136	24,2	478	85,2	274	48,8

omaan puolue työ oli yleisin aktiivisuuden muoto. Muiden kansanedustajien keskuudessa yleisin toimi oli jäsenyys puoluevaltuustossa.

Minä olin tietysti nuori mies, kun tulin valittua valtuustoon ja aivan ilmeisesti sitten nämä vähän vanhemmat valtuustoryhmän toverit katsoivat, että tuossa on sellainen nuori kehityskelpoinen kaveri, että otetaan hänet nyt mukaan oppipojaksi. Niinhän siinä sitten kävi. Kyllähän asema muodostui sen mukaan, että nämä vanhemmat konkarit tavallaan katsoi, että tuo poika mukaan oppipojaksi.

SDP:n mieskansanedustaja 1970-luvulla¹⁴.

Nuoriso- ja opiskelijajärjestötaustaisten kansanedustajien kouliintumishistoria kuvastaa heidän läheisyyttään kansallisten ja/tai paikallisten poliittisten eliittien kanssa. Jo itse valinta kyseisiin tehtäviin edellyttää asemaa ja kontakteja puolueen sisällä: puolueen luottamustehtävät jaetaan piirijärjestöjen sisällä (Jutila 2003) ja puolue työhön nouseminen vaatii usein kontaktin yhteen tai muutama pestin kannalta keskeiseen avainhenkilöön (Niklasson 2005). Suuri osa haastatelluista kuvaakin verkostoituneensa puoluevaikuttajien kanssa jo varhain aina ylittä puolue eliittiä myöten¹⁵. Puolueen luottamustoimiin nousu perustui joko nuorisoliiton mandaattiin¹⁶, muuhun poliittiseen kokemukseen ja suhteisiin¹⁷ tai suoraan tulevan eduskuntavaaliehdokkuuden petaamiseen¹⁸. Puolue työhön päätyminen perustui niin ikään suhteisiin, ja usea haastateltava kertoi tulleen suoraan pyydytyksi tehtävänsä¹⁹. Usea haastateltava oli työllistynyt politiikassa kertyneiden suhteiden avulla myös yksityiselle, julkiselle tai kolmannelle sektorille²⁰.

Minä vastasin ja – – [puolueen taustavaikuttaja] soitti, ilta oli jotain seitsemän ja kahdeksan välillä, ja hän sanoi, että tämmöinen tehtävä olisi, että maa- ja metsätalousministerille pitäisi saada avustaja, että kiinnostaako tämmöinen. – – Sitteen minä kysyin, että paljonko tässä on aikaa, niin hän sanoi, että onhan tässä aikaa, kunhan aamulla kahdeksan maissa soitat.

Keskustan mieskansanedustaja 1980-luvulla²¹.

Haastatelluista saa sen käsityksen, että nuoriso- ja opiskelijajärjestötaustaisten kansanedustajien suhteet olivat osin hyvinkin henkilökohtaisia ja osin ennemminkin organisaatioiden välisiä. Henkilökohtaiset suhteet tarkoittavat poliittisen toiminnan myötä muodostuneita suhteita toisiin, usein korkeammassa ase-

massa oleviin politiikan toimijoihin. Organisaatioiden väliset suhteet taas tarkoittavat sitä, että vahvojen henkilökohtaisten suhteiden sijaan emopuolueiden toimijoiden keskuudessa esiintyi halua sisällyttää nuoriso- ja opiskelijajärjestöjen uusi sukupolvi osaksi puolueen toimintaa. Tästä kertoo esimerkiksi se, että nuoriso- ja opiskelijajärjestöjen liittohallituksista on noustu säännöllisesti ministereiden erityisavustajiksi (Liittohallitusten jäsenten eteneminen ministereiden erityisavustajiksi 1970–2015). Yhtäältä kyse on uuden sukupolven sosiaalistamisesta, eli uusi sukupolvi oppii politiikan tekemisen salat senhetkisten poliittisten rakenteiden puitteissa. Toisaalta ilmiöllä on käytännöllinen puolensakin: puolue saa päteviä ja motivoituneita työntekijöitä, jotka ovat valmiita määrääkaikaisiin työsuhteisiin, ja nuoret saavat vastaavasti tärkeitä oppimisen paikkoja ja ponnahduslautoja joko politiikkaan tai muualle työelämään (Fisher ja Webb 2001).

Sosiaalisen pääoman ja puolueen parissa osoitetun poliittisen pätevyyden lisäksi myös tietynlainen maltillisuus radikaalisuuden vastakohtana vaikuttaisi olevan yksi etenemisen edellytys. Esimerkiksi SDP:n puoluejohdossa useat 1970- ja 1980-luvun nuorisopoliitikoista nähtiin liian radikaaleina, ja he olivat pannassa puoluetöistä (Laakso ja Åberg 2006, 259; Raaska 2003, 65). Useampi haastateltu toi esiin olleensa ikätovereitaan aatteellisesti maltillisempi ja/tai puolueen johdon linjoilla²², kun taas muutama huomautti, että nuorisovuosilta jäänyt radikaalin leima esti myöhemmän vaaliavun saamisen eräiltä keskeisiltä tahoilta²³. Eurooppalaisessa nuoria puoluejäseniä vertailevassa tutkimuksessa todetaan, että uraorientoituneet nuoret jäsenet ovat muita jäseniä ideologisesti maltillisempia ja sovittelevampia puoluejohtoon päin (Bruter ja Harrison 2009; ks. myös Jutila 2003, 188). Esimerkiksi Elin Bjarnegård (2015, 22) onkin korostanut, että politiikan verkostoihin rekrytoituminen edellyttää uusilta jäseniltä samanlaisia ominaisuuksia ja piirteitä kuin verkoston vanhemmilla jäsenillä.

Sitten ne [puolue toimiston väki] tiesi, että minä en ainakaan rupea siellä [television vaaliväittelyssä] Marxin teorioita puhumaan, että se on nuoren varmaa, koska minä en niitä tuntenut. SDP:n naiskansanedustaja 1970-luvulla valinastaan television vaaliväittelyyn ennen kansanedustajuutta²⁴.

Nuorisoehdokkuus ei riitä

Nuorten liitto halusi juuri nuoria ehdokkaita kaiken kaikkiaan. Ja kun minä olin siis ollut näissä valtakunnallisissa Nuorten liiton tehtävissä ja mukana tämmöisissä, niin kun sieltä haluttiin vaikuttaa valtakunnan politiikkaan, niin oli ehdottoman loogista myös, että haluttiin lähteä mukaan eduskuntavaaleihin.

Kokoomuksen naiskansanedustaja 1980-luvulla²⁵.

Suurin osa haastatelluista kansanedustajista kertoi aloittaneensa uransa niin sanottuna nuorisoehdokkaana, eli nuoriso- tai opiskelijajärjestön tukemana ehdokkaana²⁶. Nuorilla onkin listavaalin kontekstissa verrattain hyvät menestymisen mahdollisuudet (IPU 2016, 14), sillä ehdolle halutaan erilaisia ihmisiä, jotta puolue voisi saada ääniä mahdollisimman laajasti. Nuorten ehdokkaiden puuttuminen voi olla myös imagollisesti hankalaa (Bruter ja Harrison 2009, 1260). Nuorten ehdokkaiden valinta puolueen listoille on myös osoitus nuoriso- ja opiskelijajärjestöjen edunvalvonnasta ehdokasasettelussa (Abrams ja Little 1965, 316; Huttunen 2012, 179; Kuitunen 2008; Vanhanen 1995, 88). Järjestöjen edunvalvonnan tasosta kertoo osaltaan se, että nuorten ehdokkaiden määrä on noussut koko tarkastelujakson ajan (Alle 35-vuotiaiden osuus eduskuntavaaliehdokkaista ja valituista puolueittain ja sukupuolen mukaan 1970–2015). Nuorten ehdokkaiden kasvava määrä on osaltaan edesauttanut sitä, että entistä useampi nuoriso- ja opiskelijajärjestötaustainen on valittu eduskuntaan (Kuitunen 2000, 161; Kunovich ja Paxton 2005, 509).

Minä sanon, että ennen kaikkea nuorten toivomuksesta. Minähän olin toiminut nuorissa siellä ja samalla siinä oli – – [nuorisopiirin] kannalta varmaan sekin etu, että minä toimin puoluetoimistossa määrättyissä työryhmissä ja olin täällä, niin samalla saatiin sitä tietoa kulkemaan, jota tarvitaan aina nuorisotoiminnassa.

Keskustan mieskansanedustaja 1970-luvulla²⁷.

Nuoriso- ja opiskelijajärjestöt ovat siis olleet tärkeitä portinvartijoita suurelle osalle haastatelluista nuoriso- ja opiskelijajärjestötaustaisista kansanedustajista. Itse asiassa monilla oma motivaatio oli vielä alkuvaiheessa verrattain vaatimatonta, ja avainasemassa olivat järjestöiltä tulleet rekrytointiyhteydet. Pyynnöt asettua ehdolle ovatkin erittäin tärkeitä ensisignaaleja poliittisen uran alkutaipaleella (Butler ja Preece 2016; Crowder-Meyer 2013; Helander 1997;

Preece ym. 2015; Ruostetsaari 1999). Haastateltavien vastauksista voi päätellä, että nuoriso- ja opiskelijajärjestöt lähestyivät kyseisiä henkilöitä juuri heidän poliittisen aktiivisuutensa ja saavutettujen asemien vuoksi. Oleellista oli tietysti myös se, että samoissa järjestöissä toimivat ihmiset tunsivat toisensa.

Mutta kyllä minä luulen, että itse vaalissa se, minkä takia minä pärjäsin paremmin kuin – – [toinen nuori ehdokas], niin ei suinkaan johdu mistään – – [veteraanipoliitikosta], vaan siitä, että minä olin sairaanhoitaja. – – [toinen nuori ehdokas] oli kuitenkin vaan ikään kuin sellainen nuorisopoliitikko. Eivätkä nuorisopoliitikot silloin pärjänneet mitenkään, vaan piti olla niitä muita tarttumapintoja.

SDP:n naiskansanedustaja 1980-luvulla²⁸.

Rahaa pystyi keräämään enemmän, kun oli jo sitten tunnettuutta, kun oli puoluehallituksessa ja sitten minä olin maakuntavaltuuston puheenjohtaja. – – Niin, kun monta vuotta työtä vahvasti sillä omalla alueella, niin olin jo vahva poliittinen vaikuttaja: piirin puheenjohtaja, maakuntavaltuuston puheenjohtaja, enkä ollut enää nuorten ehdokas.

Kokoomuksen naiskansanedustaja 1990-luvulla²⁹.

Haastatelluista nousi esiin, että pelkkä nuorisoehdokkaan status ja nuorisopoliitikon profiili eivät olleet riittäviä valinnan kannalta. Kaikista nuoriso- ja opiskelijajärjestötaustaisista kansanedustajista yli puolelle eduskuntaan nousu vaati useamman yrityskerran, joskin 42 prosenttia tuli valituksi ensimmäisellä yrittämällä. Valinnan kannalta oleellista oli, että henkilö pystyi nousemaan joko saman tien³⁰ tai pitkäjänteisen, jopa vuosikymmenen mittaisen työskentelyn³¹ päätteeksi jonkin alueen yleisehdokkaaksi³² tai erityisprofiilin omaavaksi³³. Yleis- tai erityisprofiilin ehdokkaaksi nousemisen takaa löytyi useammassa tapauksessa se, että kyseisen alueen/profiilin kansanedustaja oli tehnyt päätöksen lopettaa uransa tai alueella/profiililla ei ollut omaa edustajaa³⁴. Tätä selittää osaltaan se, että istuvien kansanedustajien todennäköisyys tulla valituksi on huomattavasti suurempi kuin muilla ehdokkailla (von Schoultz 2016; Villodres 2003), mikä tekee istuvien kansanedustajien haastamisesta vaikeaa.

Myös maantiede näyttelee omaa osuuttaan nuorten poliitikkojen uralla. Useat keskeiset valtakunnan politiikan areenat ja yliopistot sijaitsevat Helsingissä tai muissa suurimmissa kaupungeissa, mikä merkitsi osalle haastatelluista sitä, että he joutuivat väliakai-

sesti muuttamaan pois kotipaikkakunnaltaan. Silti kaikki haastateltavat muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta asettuivat ehdolle lapsuutensa ja nuoruutensa kotipaikkakunnan alueelta. Tämä edellytti suhteiden ylläpitämistä kotipesään myös opiskeluaikoina sekä työpaikan etsimistä omasta vaalipiiristä opintojen päätteeksi³⁵. Muutamassa tapauksessa pienestä vaalipiiristä puuttui potentiaalinen ehdokas, jolloin piirijärjestö kääntyi Helsingin päässä kykynsä todistaneeseen nuoreen ja pyysi tätä ehdolle³⁶.

Poliittista osaamista ja tukijoita

[E]nsinnäkin sehän [nuorisojärjestön puheenjohtajaksi nouseminen] merkkasi sitä, että nousin eduskuntaan – ilman tätä puheenjohtajuutta tietysti en olisi tullut eduskuntaan.

Kokoomuksen mieskansanedustaja 1970-luvulla³⁷.

Jokaisen eduskuntaan mielivän ehdokkaan täytyy kyetä keräämään tarpeeksi suuri henkilökohtainen äänisaalis. Nuorilla ehdokkailla on tilastollisesti heikoimmat mahdollisuudet tulla valituksi (von Schoultz 2016, 179). Nuorten niin sanottu formaali pätevyys, eli koulutus-, mutta erityisesti työtausta, jäävätkin helposti vanhempien ehdokkaiden vastaavista puhtaasti iän vuoksi. Nuorilla ihmisillä ei ymmärrettävistä syistä voi olla yli vuosikymmenten mittaista kokemusta yhteiskunnallisesta elämästä, eivätkä he ole vielä ehtineet kiivetä työuransa huipulle. Äänestäjät kuitenkin kerta toisensa jälkeen valitsevat ehdokkaiden joukosta edustajikseen korkeimmin koulutetut, parhaiten tienaavat ja työelämässä korkeimmassa asemassa olevat (Kuitunen 2002, 73, 87; Tilastokeskus 2015). Peilikuväänestämisen – eli sen, että äänestäjä äänestää sosioekonomisessa mielessä itsensä kaltaista henkilöä – näkökulmasta nuoret ovat taas siinä mielessä alakynnessä, että he äänestävät muita ikäryhmiä harvemmin (Martikainen 1978, 85; Wass ja Borg 2016, 184) ja äänestäessään eivät valitse ikäisiään ehdokkaita yhtä usein kuin keski-ikäiset (Bengtsson ja Grönlund 2005, 241).

Puoleen luottamustehtävät ja ansiotyöt ovat olleet nuoriso- ja opiskelijajärjestötaustaisten kansanedustajien pääasiallinen pätevyitymisväylä edustajantehdävään. Voidaankin katsoa, että puolueperheen sisällä kartutettu poliittinen pääoma oli heidän tärkeimpiä pätevyysresurssejaan myös vaalikampanjoinnin kannalta. Aiempi poliittinen kokemus on yksi keskeis-

tä ominaisuuksista, joita äänestäjä arvostaa äänestyspäätöstä tehdessään (Bengtsson ja Grönlund 2005, 244). Poliittinen kokemus vaikuttaisikin olevan potentiaalinen tapa kompensoida muun kokemuksen puutetta myös nuorten kohdalla. Vastaava ilmiö on havaittu myös muiden politiikassa vähemmistöissä olevien ryhmien kohdalla (Carroll ja Sanbonmatsu 2013; Durose ym. 2013; Franceschet ja Piscopo 2014; Niklasson 2005).

Kyllä mä koen, että mediasta on ollut mulle hyötyä – – koska mä olin varapuheenjohtajana ja sain valtakunnallista julkisuutta ja olin myös monissa tilanteissa puolueen edustaja erilaisissa televisio-ohjelmissa.

Keskustan naiskansanedustaja 2010-luvulla³⁸.

Ehdokkaan vaalimenestystä selittävät vaalirahoituksen ja medianäkyvyyden määrä, tunnettavuus sekä henkilökohtaisen kampanjaorganisaation laajuus (Maddens ym. 2006, 166–167; McElroy ja Marsh 2009, 827; Ruostetsaari 1999, 22–23; von Schoultz 2016). Useat haastatellut kuvasivatkin, miten heidän näkyvyytensä ja tunnettavuutensa olivat vuosien mittaan kasvaneet poliittisen toiminnan myötä³⁹. Eräs SDP:n naiskansanedustaja esimerkiksi näki, että useat puolueen hänelle uskomat luottamustoimet antoivat hänelle uskottavuutta⁴⁰, kun taas SDP:n mieskansanedustajalle oli siunaantunut paljon huomiota tämän noustessa kotikaupunkinsa valtuustoon yhtenä nuorimpana valtuutettuna koskaan⁴¹. Monille poliittinen toiminta oli poikunut medianäkyvyyttä sanomalehdissä⁴², radioissa⁴³ ja televisiossa⁴⁴ – osallistuipa joku jopa television vaaliväittelyyn ennen ensivalintaansa⁴⁵. Samalla on kuitenkin huomautettava, etteivät kaikki haastateltujen pätevyysresurssit olleet peräisin poliittisesta aktiivisuudesta, vaan haastateltavat toivat esiin myös muualla työelämässä saavutettuja ansioita⁴⁶.

Merkittävin ylivoimaisesti näistä tilaisuuksista oli – – [paikkakunta], jossa pääpuhuja oli – – [pääministeri] joka oli silloin, silloinkin, kovin suosittu. Siellä meillä oli sali täynnä väkeä ja se nosti lopullista innostusta. Minä väittäisin, että tällä tilaisuudella oli henkisesti hyvin suurin merkitys siihen, että sain ne ratkaisevat äänet, että pääsin läpi.

SDP:n mieskansanedustaja 1970-luvulla⁴⁷.

Myös poliittisen uran aikana kerrytetty sosiaalinen pääoma ja verkostot näyttelivät omaa rooliaan eduskuntavaalikampanjoinnissa, sillä monet valtakunnan

ja piiritason keskeiset vaikuttajat olivat tärkeitä portinvartijoita kampanjoinnin kannalta tärkeisiin tuenilmaisuihin, kontakteihin ja tekeviin käsiin. Muutamat kansanedustajat kertoivat, kuinka vaalipiiriin luopuva kansanedustaja⁴⁸ tai muu valtakunnan politiikan saralla nimekäs henkilö⁴⁹ oli ilmoittautunut heidän tukijakseen tai ainakin esiintynyt heidän rinnallaan vaalikampanjan aikana. Julkiset tuenilmaisut olivat tärkeä osoitus siitä, että politiikan saralla menestynyt henkilö ikään kuin hyväksyi uuden tulokkaan ja uskoi tämän potentiaaliin. Myös usea muu haastateltu sai vaalikampanjassaan vetoapua joltakin paikallisesti merkittävässä asemassa olevalta henkilöltä⁵⁰. Esimerkiksi eräs kokoomuksen mieskansanedustaja kuvasi kuinka piirijärjestön toiminnanjohtaja kulki hänen kanssaan ”kylästä kylään” ja tutustutti vaalipiiriin⁵¹, kun taas keskustan naiskansanedustaja sai käyttöönsä kotikuntansa kunnanjohtajan kontaktilistan⁵². Usean haastatellun tukiryhmän ydin koostui silloisista tai entisistä nuorisojärjestökavereista⁵³. Myös puolueiden paikallisyhdistykset työskentelivät osan ehdokkaista hyväksi – etenkin siis niissä tapauksissa, joissa nuoriso- tai opiskelijajärjestötaustainen ehdokas oli noussut alueen kärkiehdokkaaksi⁵⁴.

Kyllä se hyvin pitkälti oli – – [kotipaikkakunnan] äänestäjät, jotka äänestivät perusjärjestöväen suosituksen perusteella, siis – – [kotipaikkakunnalla] ja muissa kunnissa. Eli, että se ja se yhdistys sanoo, että meidän ehdokas on – – [haastateltava], äänestäkää häntä, niin silloin sen alueen asukkaat ikään kuin noudatti pitkälti tätä kehutusta.

SDP:n mieskansanedustaja 1970-luvulla⁵⁵.

Johtopäätökset

Tässä artikkelissa olen tarkastellut poliittisia nuoriso- ja opiskelijajärjestöjä poliittisen rekrytoitumisen näkökulmasta. Tarkasteluni keskittyi kolmen suurimman puolueen eli keskustan, kokoomuksen ja SDP:n nuoriso- ja opiskelijajärjestöihin ja siihen, ovatko nämä järjestöt olleet menestyksekkäitä rekrytointialustoja kansanedustajille aikavälillä 1970–2015. Tulokseni osoittavat, että joka neljäs keskustan, kokoomuksen ja SDP:n kansanedustaja on niin sanottu nuoriso- tai opiskelijajärjestötaustainen eli on toiminut aktiivisesti jommassakummassa järjestössä ja tullut valituksi eduskuntaan joko nuorisovuosinaan tai pian sen jälkeen. Täten nuoriso- ja opiskelijajär-

jestöjä voidaan pitää merkittävänä kansanedustajien rekrytointialustoina. Näin erityisesti siksi, että aiemmat tutkimukset ovat osoittaneet, että muut puolueiden sisäiset järjestötehtävät kansanedustajien koulujoina ovat menettäneet merkitystään (Ruostetsaari 2000). Yhä useampi kansanedustaja on korkeasti koulutettu ja korkeassa työelämäasemassa oleva henkilö, joka on tunnettu yhteiskunnallisesta aktiivisuudesta ja kunnallispolitiikasta (Kuitunen 2008; Ruostetsaari 2000; von Schoultz 2016). Kaiken kaikkiaan rekrytointikanavat eduskuntaan ovat siis hajautuneet.

Kun tarkastellaan nuoriso- ja opiskelijajärjestötaustaisten kansanedustajien urapolkuja ennen kansanedustajuutta ja verrataan niitä muiden kansanedustajien vastaaviin, väite nuoriso- ja opiskelijajärjestöjen erityisyydestä rekrytointialustana saa lisää tukea. Urapolkuaineisto osoittaa, että nuoriso- ja opiskelijajärjestötaustaisilla kansanedustajilla on huomattavasti enemmän aiempaa poliittista kokemusta puolueen sisäisistä kansallisista luottamustoimista ja puolueperheen sisällä tehdystä ansiotyöstä. Yli 80 prosenttia nuoriso- ja opiskelijajärjestötaustaisista kansanedustajista on toiminut edellä mainituissa tehtävissä (vrt. muut kansanedustajat 37,2 prosenttia), ja myös tehtävien kasaantuminen oli nuoriso- ja opiskelijajärjestötaustaisille kansanedustajille tyypillistä. Edellä esitetyt havainnot pätevät läpi tarkastelujakson, eli nuoriso- ja opiskelijajärjestötaustaisilla kansanedustajilla oli muita kansanedustajia enemmän kokemusta kaikilla viidellä vuosikymmenellä. Myöskään naisten ja miesten välillä ei ollut juurikaan eroja tässä suhteessa.

Sen sijaan ajallista muutosta oli havaittavissa siinä, millaisissa puolueperheen sisäisissä työtehtävissä nuoriso- ja opiskelijajärjestötaustaiset kansanedustajat olivat kouliintuneet. Muutokset seuraavat pitkälti muutoksia julkisessa puoluerahoituksessa sekä puolueen sisäisessä rahanjaossa (Koskimaa 2016; Murto 2014; Ruostetsaari 1998; Sundberg 1994). 1970-luvulta aina 1990-luvulle saakka puolueiden piirijärjestöt ja muut oheisjärjestöt olivat merkittäviä työllistäjiä, kun taas 2000-luvulla yhä useampi nuoriso- ja opiskelijajärjestötaustaisista kansanedustajista oli työskennellyt eduskuntatalon sisällä tai sen liepeillä ennen omaa edustajan uraansa. Vaikuttaakin siltä, että kansanedustajien avustajajärjestelmä ja lisääntyneet työmahdollisuudet eduskunta- ja ministeriryhmissä ovat mahdollistaneet uuden poliittisten harjaantumisen areenan nuoriso- ja opiskelijajärjestö-

aktiiveille. Esimerkiksi Iso-Britanniassa suuri osa uusista kansanedustajista on kouliintunut tehtäväänsä paikallisen edustuslaitoksen sisällä tai sen liepeillä (Allen 2013b; Cairney 2007). Suomessa ilmiö rajoittuu pääsääntöisesti vain nuoriso- ja opiskelijajärjestötaustaisiin kansanedustajiin, joita on määrällisesti vain joitain kymmeniä.

Käytetty haastatteluaineisto valaisi lisää, minkälaista sosiaalista pääomaa ja muita poliittisia resursseja nuoriso- ja opiskelijajärjestöt olivat tarjonneet tuleville kansanedustajille. Nuoriso- ja opiskelijajärjestötaustaiset kansanedustajat olivat sosiaalistuneet politiikan tekemiseen jo nuorella iällä ja verkostoituneet puoluetoimijoiden kanssa aivan puolue-eliittiä myöten. Rekrytoituminen puolueen sisäisiin luottamustoimiin ja puolueperheen sisäisiin ansiotöihin oli pitkälti juuri näiden verkostojen ja kontaktien ansiota. Nuoriso- ja opiskelijajärjestötaustaisten kansanedustajien ensimmäinen ehdokkuus vaaleissa oli useimmiten nuoriso- tai opiskelijajärjestön tukema, mutta varsinainen läpimurto eduskuntaan tapahtui vasta kun nuori ehdokas pystyi luomaan nuorisopoliittikkoa monipuolisemman profiilin ja kannatusperustan. Vaalikampanjoinnissa nuoriso- ja opiskelijajärjestötaustaiset kansanedustajat hyötyivät aiemman poliittisen kokemuksensa tuomasta tunnettavuudesta ja uskottavuudesta. Useat haastatellut saivat vaalikampanjoinnin aikana vetoapua puolueen veteraanikansanedustajilta tai muilta kansallisesti tai alueellisesti merkittäviltä toimijoilta. Nuoriso- ja opiskelijajärjestöjä voidaankin ainakin johonkin mittaansaakka pitää puolueiden tapana uusintaa itseään, sillä useiden nuoriso- ja opiskelijajärjestötaustaisten kansanedustajien nousu tapahtui nimenomaan emopuolueen tuella, ei pelkän nuoriso- tai opiskelijajärjestön varassa. Huomattavaa on kuitenkin, että suomalainen vaalitaistelu on hajautettu vaalipiireihin, jolloin yksittäisten henkilöiden ja paikallisjärjestöjen kyky ja halu avittaa nuoria on aina henkilö- ja tilannekohtaista, eikä suinkaan mikään automaatio. Esimerkiksi uudelleenvalintaa tavoittelevalle kansanedustajalle nuori haastaja on riski oman uudelleenvalinnan kannalta (Paloheimo 2007, 334).

Haastatteluaineistoon liittyvän ajallisen vääristymän ja miesten yliedustuksen vuoksi aineiston avulla ei ole mahdollista tehdä kovinkaan pitkälle meneviä johtopäätöksiä ajallisesta muutoksesta tai sukupolten välisistä eroista. 1970- ja 1980-luvuille painottuva haastatteluaineistoni antaa kuitenkin viitteitä politiikan verkostojen sukupuolittuneisuudesta.

Naiskansanedustajien haastattelujen perusteella heidän ehdokkuutensa ja erilaiset työmahdollisuudet vaikuttivat perustuvan siihen, että he nuorina naishenkilöinä olivat ”sopivia” kulloisenakin hetkenä sekä heikkoihin kontakteihin ja perhesuhteisiin. Naiset eivät kuitenkaan samalla lailla kokeneet, että heidän läpimenoonsa olisi uskottu tai että siihen olisi panostettu puolueen sisällä muutamaa myöhemmin valittua naisedustajaa lukuun ottamatta. Naisten saama tuki perustui pitkälti toisiin naisiin. Jatkossa olisikin hyvä kartoittaa myös nuoriso- ja opiskelijajärjestöjä sukupuolinäkökulmasta, sillä aiempi kansainvälinen tutkimus on vakuuttavasti osoittanut, että poliittisen rekrytoitumisen instituutiot kohtelevat mies- ja naiskandidaatteja eri tavoin (esim. Butler ja Preece 2016; Verge ja Claveria 2016). Samalla naisten asema niin politiikassa kuin yhteiskunnassa on vahvistunut sitten 1970- ja 1980-lukujen. Sama pätee myös nuoriso- ja opiskelijajärjestöihin, joiden sisällä naisten asema on niin ikään vahvistunut ja on johtopaikkojen jakautumisen näkökulmasta paremmalla tolalla kuin emopuolueissa (Nuoriso- ja opiskelijajärjestöjen liittohallitusten kokoonpanot ja sukupuolijakaumat 1970–2015). Naisten osuus nuorista ehdokkaista ja valituista on kasvanut ja on keskimäärin korkeampi kuin naisten osuus kaikista ehdokkaista ja valituista (Alle 35-vuotiaiden osuus eduskuntavaaliehdokkaista ja valituista puolueittain ja sukupuolen mukaan 1970–2015). Täten olisikin tärkeää tutkia, ovatko 1990- ja 2000-lukujen naispuoliset nuoriso- ja opiskelijajärjestöaktiivit päässeet samalla lailla kiinni puolueen sisäiseen sosiaaliseen pääomaan ja muihin poliittisiin resursseihin kuin haastatteluaineistossa esiintyneet miehet.

KIITOKSET

Haluan kiittää Suomen Kulttuurirahastoa, Emil Aaltosen rahastoa ja Turun yliopistosäätiötä, joiden myöntämien apurahojen ansiosta tämän työn tekeminen on ollut mahdollista.

VIITTEET

¹ Eduskuntavaaleissa alle 35-vuotiaiden ehdokkaiden osuus kaikista ehdokkaista on ollut 18–34-vuotiaiden väestöosuutta korkeammalla tasolla vuoden 2003 eduskuntavaaleista lähtien.

² Enemmistövaalitavan maissa kansanedustajat valitaan yhden hengen vaalipiireistä, jolloin puolueen portinvartijat valitsevat sen yhden ehdokkaan, joka joko valitaan tai ei. Enemmistövaalitavan maissa on myös tyypillistä, että osa vaalipiireistä on ns. turvallisia vaalipiirejä, eli toinen kahdesta valtapuolueesta voittaa poikkeuksetta vaalipiirin enemmistön. Tällaisissa tapauksissa

puolueet tosiasiallisesti päättävät kenestä tulee kansanedustaja. Suhteellisen vaalitavan maissa, joissa on käytössä suljetut listat, puolueen portinvartijat määrittävät missä järjestyksessä ehdokkaat tulevat valituksi parlamenttiin. Tällöin puolueiden portinvarti-joilla on paljon valtaa sen suhteen, ketkä sijoitetaan vaalilistan kärkipäähän ja ketkä hänille. Vaalilistan kärkeen sijoitettujen henkilöiden läpimenoa voidaan pitää lähes itseäänselvyytenä, mikäli on odotettavissa että puolue saa edustajia parlamenttiin. Ks. tarkemmin Perälä 2018.

³ Vuosina 1970–1976 vaalikelpoisuusikärajana oli 20 vuotta ja vuodesta 1976 eteenpäin 18 vuotta.

⁴ Yli 64 prosenttia nuoriso- ja opiskelijajärjestötaustaisista kansanedustajista oli ensimmäisen kerran ehdolla alle 30-vuotiaana, 25 prosenttia alle 35-vuotiaana ja vajaa 11 prosenttia yli 35-vuotiaana.

⁵ *Vaalikampanjat merkityskamppailuna vallasta: Puolueiden, tiedotusvälineiden ja kansalaisten vuorovaikutus Suomen vaaleissa 1945–2011* oli Emil Aaltosen rahoittama tutkimushanke (2014–2017), jossa kartoitettiin eduskuntavaalikampanjoinnin historiaa. Tässä artikkelissa käytettävä haastatteluaineisto kerättiin alun perin *Kamppailu vallasta. Eduskuntavaalikampanjat 1945–2015* (2016) -teosta varten. Haastattelut toteutettiin loppuvuodesta 2015 ja alkuvuodesta 2016. Haastattelijoina toimivat Erkkä Railo ja Annu Perälä. Haastattelujen uudelleenkäyttämiseen tämän tutkimushankkeen yhteydessä on pyydetty lupa haastatelluilta.

⁶ KeM70-1.

⁷ SN90-1.

⁸ KeM70-1; KeM70-2; KeM70-3; KeM70-4; KeM80-1; KeN90-1; KoM70-1; KoM70-2; KoM70-4; KoN70-1; KoM80-2; SM70-5; SM70-8; SM70-11; SM70-12; SN70-1; SN80-1; SN90-1; ks. myös SM70-10.

⁹ KoM80-1.

¹⁰ KeM70-5; KeN70-1; KeM80-2; KeN80-1; KeM00-1; KeN10-1; KoM70-3; KoM70-5; KoN70-2; KoM80-1; KoN80-1; KoN90-1; SM70-1; SM70-2; SM70-3; SM70-4; SM70-6; SM70-7; SM70-9; SN70-2; SM80-1; SN80-2.

¹¹ KeM70-5; KeN80-1; KeM00-1; KeN10-1; KoM70-3; KoN70-2; KoN80-1; KoN90-1; SM70-3; SM70-6; SM80-1; SN80-2.

¹² KoM70-5.

¹³ KeM00-1.

¹⁴ SM70-7.

¹⁵ KeM70-2; KeM70-3; KeM70-5; KeN70-1; KeM80-1; KeM80-2; KeN90-1; KeM00-1; KeN10-1; KoM70-1; KoM70-2; KoM70-3; KoM70-4; KoM70-5; KoN70-1; KoN70-2; KoM80-1; KoN80-1; KoN90-1; KoN90-2; SM70-1; SM70-2; SM70-3; SM70-4; SM70-8; SM70-9; SM70-10; SM70-11; SN70-2; SN80-1. Vain paikallisesti KeN80-1; SM70-7; SN70-1; SN80-2.

¹⁶ KeM70-4; KoM70-3; KoM70-5.

¹⁷ KeM70-1; KeM70-5; SM70-3.

¹⁸ KeM70-2.

¹⁹ KeM70-3; KeN10-1; KoM70-1; KoM70-3; KoM70-5; KoN80-1; SM70-2; SM70-10; SN70-1; SN70-2.

²⁰ KeM70-3; KeM70-4; KeM80-2; KoM70-5; KoN80-1; SM70-1; SM70-8; SN70-2; SN80-1.

²¹ KeM80-2.

²² KoM70-2; KoM70-3; KoM70-4; KoM80-2; SM70-3; SM70-5; SM70-6; SM70-7; SM70-12. Ks. myös SN70-2; SN80-1.

²³ KeM70-1; SM70-9.

²⁴ SN70-1.

²⁵ KoN80-1.

²⁶ KeM70-1; KeM70-2; KeM70-3; KeM70-5; KeM00-1; KoN70-2; KoN80-1; KoN90-1; SM70-8; SM70-9; SN70-2; SN80-1; SN80-2.

²⁷ KeM70-3.

²⁸ SN80-1.

²⁹ KoN90-1.

³⁰ KeN70-1; KeM80-1; KeN90-1; KeN10-1; KoM70-1; KoM70-2; KoM70-3; KoM70-4; KoN90-2; SM70-1; SM70-2; SM70-3; SM70-7; SM70-9; SM70-11.

³¹ KeM70-1; KeM70-2; KeM70-3; KeM70-4; KeM70-5; KeM80-2; KeM00-1; KoM70-5; KoN70-1; KoN70-2; KoM80-1; KoM80-2; KoN80-1; KoN90-1; SM70-4; SM70-5; SM70-6; SM70-8; SM70-10; SM70-12; SN70-1; SN70-2; SM80-1; SN80-1; SN80-2; SN90-1.

³² KeM70-1; KeM70-2; KeM70-3; KeM70-4; KeM70-5; KeM80-1; KeM80-2; KeN80-2; KeN90-1; KeM00-1; KoM70-1; KoM70-2; KoM70-3; KoM70-5; KoN70-1; KoN70-2; KoM80-1; KoN80-1; KoN90-1; KoN90-2; SM70-1; SM70-2; SM70-4; SM70-5; SM70-6; SM70-7; SM70-8; SM70-10; SM70-11; SM70-12; SN70-1; SN70-2; SM80-1; SN80-2; SN90-1.

³³ KeN70-1; KeN10-1; KoM70-4; KoM80-2; SM70-3; SM70-9; SN80-1.

³⁴ KeM70-1; KeM70-2; KeN70-1; KeN90-1; KeN10-1; KoM70-3; KoN70-1; KoM80-2; KoN90-1; SM70-3; SM70-6; SM70-7; SM80-1.

³⁵ KeM70-3; KeM70-4; KeM80-1; KoM70-5; SM70-6; ks. myös KeM70-5; KoN90-1; SN90-1.

³⁶ KeN70-1; KoM70-3; KoM70-5.

³⁷ KoM70-2.

³⁸ KeN10-1.

³⁹ KeN80-1; KeM00-1; KoM70-1; KoM70-2; KoM70-3; KoM70-4; KoM70-5; KoM80-2; KoN80-1; KoN90-1; SM70-5; SM70-6; SM70-7; SM70-10; SM70-11; SN70-1; SM80-1; SN90-1.

⁴⁰ SN90-1.

⁴¹ SM70-5.

⁴² KeM70-2; KeM70-3; KeM80-1; KeN80-1; KeM00-1; KeN10-1; KoM70-1; KoM70-2; KoM70-3; KoN90-2; SM70-1; SM70-2; SM70-4; SM70-6; SM70-10; SM70-11; SN80-1; SN90-1.

⁴³ KeN70-1; KoM70-3; SM70-2; SM70-9; SM70-10.

⁴⁴ KeN10-1; KoM70-1; KoM70-2; KoM70-3; KoM70-4; SM70-2; SM70-6; SM70-9; SM70-10; SN90-1, ks. myös KeM70-4; SM70-1; SM70-3; SM70-7; SM70-11; SM80-1.

⁴⁵ KeM70-4, KoM70-1; KoM70-5; SM70-2; SN70-1; radio KoM80-2; molemmat KoN70-2.

⁴⁶ KeN70-1; KeM80-1; KoN70-2; SM70-1; SM70-5; SM70-6; SM70-7; SM70-8; SM70-9; SM70-10; SN70-1; SN80-1; SN80-2.

⁴⁷ SM70-11.

⁴⁸ KeM70-1; KeM70-2; KeN10-1; KoM80-2.

⁴⁹ SM70-1; SM70-3; SM70-7; SM70-9; SM70-11; SN80-1; SN80-2.

⁵⁰ KeN70-1; KeN90-1; KoM70-3; KoN80-1; SM70-6; SM70-7; SM70-10; SN70-1; SM80-1; SN80-1; SN80-2.

⁵¹ KoM70-3.

⁵² KeN90-1.

⁵³ KeM70-1; KeM70-2; KeM70-3; KeM80-1; KeN80-1; KoM70-2; KoM70-3; KoM70-4; KoM70-5; KoM80-1; KoN80-1; SM70-2; SM70-8; SM70-9; SN80-1; SN80-2.

⁵⁴ Ke70-2; KeN90-1; KoM70-3; KoM70-4; KoM70-5; KoM80-2; SM70-1; SM70-2; SM70-3; SM70-6; SM70-7; SM70-9; SM70-11; SM70-12; SN70-1; SN80-2.

⁵⁵ SM70-7.

AINEISTOT

Urapolkuaineisto. Keskustan, kokoomuksen ja SDP:n vuosina 1970–2015 valittujen kansanedustajien poliittinen kokemus ennen eduskuntaan nousua. Julkaisematon aineisto.

- Veteraanikansanedustajahaastattelut ja Vaalikampanjat merkityskamppailuna vallasta -tutkimushankkeen haastatteluaineisto: Keskusta: KeM70-1; KeM70-2; KeM70-3; KeM70-4; KeM70-5; KeN70-1; KeM80-1; KeM80-2; KeN80-1; KeN90-1; KeM00-1; KeN10-1.
- Kokoomus: KoM70-1; KoM70-2; KoM70-3; KoM70-4; KoM70-5; KoN70-1; KoN70-2; KoM80-1; KoM80-2; KoN80-1; KoN90-1; KoN90-2.
- SDP: SM70-1; SM70-2; SM70-3; SM70-4; SM70-5; SM70-6; SM70-7; SM70-8; SM70-9; SM70-10; SM70-11; SM70-12; SN70-1; SN70-2; SM80-1; SN80-1; SN80-2; SN90-1.
- Alle 35-vuotiaiden osuus eduskuntavaaliehdokkaista ja valituista puolueittain ja sukupuolen mukaan 1970–2015. Julkaisematon aineisto.
- Kaikkien ehdokkaiden vaalibudjetit ikäryhmittäin jaoteltuna vuoden 2015 eduskuntavaaleissa MTV3:n vaalikonevastausten mukaan. Julkaisematon aineisto.
- Nuoriso- ja opiskelijajärjestöjen jäsentiedot valtionavustushakemusten mukaan 1970–2015. Julkaisematon aineisto.
- Nuoriso- ja opiskelijajärjestöjen liittohallitusten kokoonpanot ja sukupuolijakaumat 1970–2015. Julkaisematon aineisto.
- Nuoriso- ja opiskelijajärjestöjen liittohallitusten jäsenten eteneminen ministereiden erityisavustajiksi 1970–2015. Julkaisematon aineisto.
- ## LÄHTEET
- Abrams, Philip ja Little, Alan. 1965. The young activists in British politics. *The British Journal of Sociology* 16:4, 315–333.
- Alajoutsijärvi, Arto, Jarva, Marisanna ja Litmanen, Panu. 2007. *Tukkanuottapuuhasta tuloksia tuottavaan toimintaan*. Helsinki: Keskustan Opiskelijaliitto ry.
- Allen, Peter. 2013a. Gendered candidate emergence in Britain: Why are more women councillors not becoming MPs. *Politics* 33:3, 147–159.
- Allen, Peter. 2013b. Linking pre-parliamentary political experience and the career trajectories of the 1997 general election cohort. *Parliamentary Affairs* 66:4, 685–707.
- Arter, David. 2011. The Michael Marsh question: How do Finns do constituency service? *Parliamentary Affairs* 64:1, 129–152.
- Bargel, Lucie. 2014. Apprendre un métier qui ne s'apprend pas: Carrières dans les organisations de jeunesse des parties. *Sociologie* 5:2, 171–187.
- Bengtsson, Åsa ja Grönlund, Kimmo. 2005. Ehdokasvalinta. Teoksessa Heikki Paloheimo (toim.), *Vaalit ja demokratia Suomessa*. Helsinki: WSOY, 229–251.
- Best, Heinrich ja Cotta, Maurizio. 2000. *Parliamentary representatives in Europe 1848–2000*. Oxford: Oxford University Press.
- Bjarnegård, Elin. 2015. *Gender, informal institutions and political recruitment*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Borchert, Jens. 2011. Individual ambition and institutional opportunity: A conceptual approach to political careers in multi-level systems. *Regional & Federal Studies* 21:2, 117–140.
- Bruter, Michael ja Harrison, Sarah. 2009. Tomorrow's leaders? Understanding the involvement of young party members in six European democracies. *Comparative Political Studies* 42:10, 1259–1291.
- Butler, Daniel ja Preece, Jessica. 2016. Recruitment and perceptions of gender bias in party leader support. *Political Research Quarterly* 69:4, 842–851.
- Cairney, Paul. 2007. The professionalisation of MPs: Refining the 'politics-facilitating' explanation. *Parliamentary Affairs* 60:2, 212–233.
- Carroll, Susan ja Sanbonmatsu, Kira. 2013. *More women can run*. Oxford: Oxford Press University.
- Caul, Miki. 2010. Women's representation in parliament. Teoksessa Mona Lena Krook ja Sarah Childs (toim.), *Women, gender, and politics*. Oxford: Oxford University Press, 159–173.
- Celis, Karen, Erzeel, Silvia ja Mügge, Liza. 2015. Intersectional puzzles: Understanding inclusion and equality in political recruitment. *Politics & Gender* 11:4, 765–770.
- Cheng, Christine ja Tavits, Margit. 2011. Informal influences in selecting female political candidates. *Political Research Quarterly* 64:2, 460–471.
- Cross, William ja Young, Lisa. 2008. Factors influencing the decision of the young politically engaged to join political party: An investigation of the Canadian case. *Party Politics* 14:3, 345–369.
- Crowder-Meyer, Melody. 2013. Gendered recruitment without trying: How local party recruiters affect women's representation. *Politics & Gender* 9:4, 390–413.
- Czudnowski, Moshe. 1975. Political recruitment. Teoksessa Fred Greenstein ja Nelson Polsby (toim.), *Handbook of political science*. Reading: Addison-Wesley Publishing Company, 155–242.
- Durose, Catherine, Richardson, Liz, Combs, Ryan, Eason, Christina ja Gains, Francesca. 2013. 'Acceptable difference': Diversity, representation and pathways to UK politics. *Parliamentary Affairs* 66:2, 246–267.
- Eduskunta. 2000. *Suomen kansanedustajat 1907–2000*. Helsinki: Eduskunta.
- Eduskunta. 2018. *Veteraanikansanedustajien muistitietoarkisto*. <https://www.eduskunta.fi/FI/tietoeduskunnasta/kirjasto/aineistot/eduskunta/arkistonaineistot-tietopaketti/Sivut/Veteraanikansanedustajien-muistitietoarkisto.aspx>. Viitattu 13.3.2017.
- Fiers, Stefaan ja Secker, Ineke. 2007. A career through the party: The recruitment of party politicians in parliament. Teoksessa Maurizio Cotta ja Heinrich Best (toim.), *Democratic representation in Europe*. Oxford: Oxford University Press, 136–159.
- Fisher, Justin ja Webb, Paul. 2001. Political participation: The vocational motivations of Labour party employees. *British Journal of Politics and International Relations* 5:2, 166–187.
- Folke, Olle, Rickne, Johanna ja Smith, Daniel. 2016. *Gender and dynastic political recruitment: Theory and evidence*. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2985230. Viitattu 25.8.2017.
- Franceschet, Susan ja Piscopo, Jennifer. 2014. Sustaining gendered practices? Power, parties, and elite political networks in Argentina. *Comparative Political Studies* 47:1, 85–100.
- González, Francisco ja Castaños, Sergio. 2015. The political career of members of youth wings. Esitelmä Spanish Association of Political Science -konferenssissa, San Sebastian, Espanja. [Lupa viittaamiseen saatu tekijöiltä.]
- Graae, Kristiina ja Hietala, Marjatta. 1994. *Suullista historiaa*. Helsinki: Eduskunnan kirjasto.
- Halila, Heikki. 1991. *Politiikkaa juridiikan kahleissa*. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- Helander, Voitto. 1997. Finland. Teoksessa Pippa Norris (toim.), *Passages to power*. Cambridge: Cambridge University Press, 56–75.
- Helander, Voitto. 2003. *Vallantavoittelijan muotokuva*. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.
- Helander, Voitto, Kuitunen, Soile ja Paltemaa, Lauri. 1997. *Kansalaisesta aktiiviksi, aktiivista edustajaksi*. Turku: Turun yliopisto.

- Hooghe, Marc ja Stolle, Dietlind. 2005. Youth organizations within political parties: Political recruitment and the transformation of party systems. Teoksessa Joerg Forbrig (toim.), *Revisiting youth political participation*. Strasbourg: Euroopan komissio, 43–52.
- Hooghe, Marc, Stolle, Dietlind ja Stouthuysen, Patrick. 2004. Head start in politics: The recruitment function of youth organizations of political parties in Belgium (Flanders). *Party Politics* 10:2, 193–212.
- Huttunen, Taina. 2012. *Pitkä tie Pohjois-Karjalasta Arkadianmäelle*. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto.
- IPU. 2016. *Youth participation in national parliaments: 2016*. archive.ipu.org/pdf/publications/youthrep-e.pdf. Viitattu 12.3.2018.
- Jutila, Karina. 2003. *Yksillä säännöillä, kaksilla korteilla?* Tampere: Tampereen yliopisto.
- Kestilä-Kekkonen, Elina, Sipinen, Josefina ja Tiihonen, Aino. 2018. Ehdokkaiden motiivit ja voimavarat. Teoksessa Elina Kestilä-Kekkonen, Josefina Sipinen, Sami Borg, Aino Tiihonen ja Hanna Wass, *Kuntademokratiaindikaattorit 2017*. Helsinki: Oikeusministeriö, 20–49.
- Koskimaa, Vesa. 2016. Intra-party power: The ascendancy of parties' public 'face'? Teoksessa Lauri Karvonen, Heikki Paloheimo ja Tapio Raunio (toim.), *The changing balance of political power in Finland*. Tukholma: Santérus Academic Press, 127–161.
- Kovacheva, Siyka, Nanov, Plamen ja Kabaivanov, Stanimir. 2016. *The recruitment of youth political elites during transformation in Central and Eastern Europe and Arab Mediterranean countries*. https://www.cidob.org/en/publications/publication_series/sahwa_papers/scientific_paper/the_recruitment_of_youth_political_elites_during_transformations_in_central_and_eastern_europe_and_arab_mediterranean_countries_a_comparative_approach. Viitattu 11.3.2017.
- Krekola, Joni. 2011. *Väärin muistettu vai oikein valehdeltu?* <http://parlamenttikirjasto.blogspot.fi/2011/12/vaarin-muistettu-vai-oikein-valehdeltu.html>. Viitattu 12.1.2018.
- Krook, Mona. 2010. Why are fewer women than men elected? Gender and the dynamics of candidate selection. *Political Studies Review* 8:2, 155–168.
- Kuitunen, Soile. 1997a. Piirisilteerien ja vastaavien arviot listojen koostumuksesta. Teoksessa Voitto Helander, Soile Kuitunen ja Lauri Paltemaa, *Kansalaisesta aktiiviksi, aktiivista edustajaksi*. Turku: Turun yliopisto, 132–141.
- Kuitunen, Soile. 1997b. Rekrytoitumisen mysteeri. Miten ehdokas ehdokkaaksi ja ehdokkaaksi valikoidutaan? Teoksessa Voitto Helander, Soile Kuitunen ja Lauri Paltemaa, *Kansalaisesta aktiiviksi, aktiivista edustajaksi*. Turku: Turun yliopisto, 90–124.
- Kuitunen, Soile. 1997c. Vanhassa vara parempi? Teoksessa Voitto Helander, Soile Kuitunen ja Lauri Paltemaa, *Kansalaisesta aktiiviksi, aktiivista edustajaksi*. Turku: Turun yliopisto, 52–60.
- Kuitunen, Soile. 2000. *Kuntalaisesta ehdokkaaksi, ehdokkaasta valtuutetuksi*. Turku: Turun yliopisto.
- Kuitunen, Soile. 2002. Finland: Formalized procedures with member predominance. Teoksessa Hanne Narud, Morgens Pedersen ja Henry Valen (toim.), *Party sovereignty and citizen control*. Odense: University Press of Southern Denmark, 63–104.
- Kuitunen, Soile. 2008. Vaalit ja ehdokkaiden asettaminen. Teoksessa Heikki Paloheimo ja Tapio Raunio (toim.), *Suomen puolueet ja puoluejärjestelmä*. Helsinki: WSOY, 109–133.
- Kuitunen, Soile ja Paltemaa, Lauri. 1997. Ehdokasasettelun päätös. Ehdokaslistan lukkoonlyöminen. Teoksessa Voitto Helander, Soile Kuitunen ja Lauri Paltemaa, *Kansalaisesta aktiiviksi, aktiivista edustajaksi*. Turku: Turun yliopisto, 124–131.
- Kunovich, Sheri ja Paxton, Pamela. 2005. Pathways to power: The role of political parties in women's national political representation. *American Journal of Sociology* 111:2, 505–552.
- Kuntaliitto. 2017. *Kuntavaaliehdokkaat Manner-Suomessa vuonna 2017 sekä vertailua edellisiin vaaleihin*. <http://docplayer.fi/47895820-Kuntavaaliehdokkaat-manner-suomessa-vuonna-2017-seka-vertailua-edellisiin-vaaleihin.html>. Viitattu 31.5.2018.
- Laakso, Mikko ja Åberg, Veijo. 2006. *Sosialismiin*. Helsinki: Sosiaalidemokraattiset Nuoret ry.
- Lawless, Jennifer ja Fox, Richard. 2010. *It still takes a candidate*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lawless, Jennifer ja Fox, Richard. 2013. *Girls just wanna not run*. Washington D.C.: Women & Politics Institute.
- Leavy, Patricia. 2011. *Oral history*. Oxford: Oxford University Press.
- Leppäkorpi, Mervi ja Lundbom, Pia. 2012. Jäseniä joka lähtöön? *Poliitikasta*. <http://politiikasta.fi/jasenia-joka-lahtoon-poliittiset-nuorisotarjestot-jasenkohussa/>. Viitattu 25.8.2017.
- van Liefferinge, Hilde ja Steyvers, Kristof. 2009. Family matters? Degree of family politicization in political recruitment and career start of mayors in Belgium. *Acta Politica* 44:2, 125–14.
- MacAllister, Ian. 1997. Australia. Teoksessa Pippa Norris (toim.), *Passages to power*. Cambridge: Cambridge University Press, 15–32.
- Maddens, Bart, Wauters, Bram, Noppe, Jo ja Fiers, Stefaan. 2006. Effects on campaign spending in an open list PR System: The 2003 legislative elections in Flanders/Belgium. *West European Politics* 29:1, 161–167.
- Martikainen, Tuomo. 1978. *Ikä ja sitoutuminen politiikkaan*. Helsinki: Kansalaiskasvatuksen keskus.
- McElroy, Gail ja Marsh, Michael. 2009. Candidate gender and voter choice. *Political Research Quarterly* 63:4, 822–833.
- Mügge, Liza. 2016. Intersectionality, recruitment and selection: Ethnic minority candidates in Dutch parties. *Parliamentary Affairs* 69:3, 512–530.
- Murray, Rainbow. 2014. Quotas for men: Reframing gender quotas as a means of improving representation for all. *American Political Science Association* 108:3, 520–532.
- Murray, Rainbow. 2015. What makes a good politician? Reassessing the criteria used for political recruitment. *Politics & Gender* 11:4, 770–776.
- Murto, Eero. 2014. *Virkamiesvaltaa?* Tampere: Tampere University Press.
- Niemi, Mari. 2016. Vapautumisen vuodet. Teoksessa Erkka Railo, Mari Niemi, Ville Pitkänen ja Sini Ruohonen, *Kamppailu vallasta*. Jyväskylä: Docendo, 155–224.
- Niklasson, Birgitta. 2005. *Contact capital in political careers*. Göteborg: University of Göteborg.
- Niven, David. 1998. Party elites and women candidates: The shape of bias. *Women & Politics* 19:2, 57–80.
- Norris, Pippa. 1997a. Introduction: Theories of recruitment. Teoksessa Pippa Norris (toim.), *Passages to power*. Cambridge: Cambridge University Press, 1–14.
- Norris, Pippa. 1997b. *Passages to power*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Norris, Pippa ja Lovenduski, Joni. 1995. *Political recruitment*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Oksanen, Matti. 1972. *Kansanedustajan rooli*. Helsinki: Gaudeamus.
- Paloheimo, Heikki. 2007. Eduskuntavaalit 1907–2003. Teoksessa Anne Ollila ja Heikki Paloheimo, *Kansanedustajan arki ja työ*. Helsinki: Edita, 174–369.
- Pentikäinen, Petri. 2005. *Nuoria keskeltä*. Jyväskylä: Gummerrus.
- Perälä, Annu. 2017. Nuorisojärjestöjen jäsenkato heijastuu nuorten kuntavaaliehdokkaiden määrään. *Eduskuntatutkimuksen keskuksen blogi*. blogit.utu.fi/ekeskus/2017/03/13/nuorisojarjestojen-jasenmaarakato-heijastuu-nuorten-kuntavaaliehdokkaiden-maaraan. Viitattu 16.6.2018.
- Perälä, Annu. 2018. Kuinka paljon valtaa äänestäjillä on eri Euroopan maissa? *Eduskuntatutkimuksen keskuksen blogi*. <https://blogit.utu.fi/ekeskus/2018/09/26/kuinka-paljon-valtaa-aaestajilla-on-eri-euroopan-maissa/>. Viitattu 3.10.2018.
- Pitkänen, Ville. 2016. Kohti ammattimaista kampanjointia. Teoksessa Erkkä Railo, Mari Niemi, Ville Pitkänen ja Sini Ruohonen, *Kamppailu vallasta*. Jyväskylä: Docendo, 92–153.
- Preece, Jessica ja Stoddard, Olga. 2015. Why women don't run: Experimental evidence on gender differences in political competition aversion. *Journal of Economic Behavior & Organization* 117/2015, 296–308.
- Preece, Jessica, Stoddard, Olga ja Fisher, Rachel. 2015. Run, Jane, run! Gendered responses to political party recruitment. *Political Behavior* 38:3, 561–577.
- Puuronen, Vesa. 1987. *Nuorisojärjestö, järjestönuori, yhteiskunta*. Joensuu: Joensuun yliopisto.
- Puuronen, Vesa. 1989. *Nuorisoryhmien toiminta ja toiminnan mieli*. Joensuu: Joensuun yliopisto.
- Raaska, Petja. 2003. *Neljä vuosikymmentä sosialidemokraattien etujoukkona*. Helsinki: Sosialidemokraattiset opiskelijat ry.
- Rahat, Gideon ja Hazan, Reuven. 2001. Candidate selection methods: An analytical framework. *Party Politics* 7:3, 297–322.
- Railo, Erkkä ja Ruohonen, Sini. 2016. Verkon ja rahan vallassa. Teoksessa Erkkä Railo, Mari Niemi, Ville Pitkänen ja Sini Ruohonen, *Kamppailu vallasta*. Jyväskylä: Docendo, 225–314.
- Recchi, Ettore. 1996. Fishing from the same schools: Parliamentary recruitment and consociationalism in the first and second Italian republics. *West European Politics* 19:2, 340–359.
- Recchi, Ettore. 1999. Politics as occupational choice: Youth self-selection for party careers in Italy. *European Sociological Review* 15:1, 107–124.
- Ruostetsaari, Ilkka. 1998. *Politiikan professionalisoituminen ja poliittisen luokan muotoutuminen Suomessa*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Ruostetsaari, Ilkka. 1999. Kansanedustajaksi rekrytoituminen ja vaalimenestykseen vaikuttavat tekijät. Tapaustutkimus vuoden 1999 eduskuntavaaleista Pirkanmaan vaalipiirissä. *Politiikka* 41:2, 3–27.
- Ruostetsaari, Ilkka. 2000. From political amateur to professional politician and expert representative: Parliamentary recruitment in Finland since 1983. Teoksessa Heinrich Best ja Maurizio Cotta (toim.), *Parliamentary representatives in Europe 1848–2000*. Oxford: Oxford University Press, 50–87.
- Ruostetsaari, Ilkka. 2014. *Vallan sisäpiirissä*. Tampere: Vastapaino.
- Sanbonmatsu, Kira. 2002. Gender stereotypes and voter choice. *American Journal of Political Science* 46:1, 20–34.
- von Schoultz, Åsa. 2016. Passing through the eye of the needle: Individual electoral success in Finnish parliamentary elections. Teoksessa Lauri Karvonen, Heikki Paloheimo ja Tapio Raunio (toim.), *The changing balance of political power in Finland*. Tukholma: Santérus Academic Press, 163–189.
- Shames, Shauna. 2017. *Out of the running*. New York: New York University Press.
- Shaw, Eric. 2001. New Labour: New pathways to parliament. *Parliamentary Affairs* 54, 35–53.
- Sipinen, Josefina ja Wass, Hanna. 2018. Ulkomaalaistaustaiset äänestäjät ja ehdokkaat. Teoksessa Elina Kestilä-Kekkonen, Josefina Sipinen, Sami Borg, Aino Tiihonen ja Hanna Wass, *Kuntademokratiaindikaattorit 2017*. Helsinki: Oikeusministeriö, 50–81.
- Sholman, Tuomo. 1997. *KOL:n polkuja ja poliittista pohdintaa*. Helsinki: Keskustan opiskelijaliitto.
- Sundberg, Jan. 1994. Finland: Nationalized parties, professionalized organizations. Teoksessa Richard Katz ja Peter Mair (toim.), *How parties organize*. Lontoo: Sage, 158–184.
- Suomen ulkoministeriö. 2007. *Political youth organizations*. <http://formin.finland.fi/public/download.aspx?ID=22642&GUID=%7BF147AC22-2D50-48C6-9FC9-DD7127873742%7D>. Viitattu 22.1.2018.
- Teräs, Kari ja Koivunen, Pia. 2017. Historiallinen muistitietohaastattelu. Teoksessa Matti Hyvärinen, Pirjo Nikander ja Johanna Ruusuvoori (toim.), *Tutkimushaastattelun käsikirja*. Tampere: Vastapaino, 193–213.
- Tilastokeskus. 2015. *Ehdokkaiden ja valittujen tausta-analyysi eduskuntavaaleissa 2015*. http://tilastokeskus.fi/til/evaa/2015/evaa_2015_2015-04-30_kat_001_fi.html. Viitattu 8.11.2017.
- Timonen, Pertti. 1976. *Kansanedustajaehdokkaan alueellisen kannatuspohjan määräytyminen*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Timonen, Pertti. 1981. *Puolueiden ehdokkaiden asettaminen eli kansanedustajain vaalilain 26 §:n ja 26 a – 26 f §:ien syntyä, soveltamista ja seurauksia*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Vaalilaki. 1998. *Vaalilaki 1998/714*. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980714#L9P108>. Viitattu 1.6.2018.
- Vanhanen, Tatu. 1995. *Vihreä nuoriso*. Helsinki: Nuoren Keskustan Liitto r.y.
- Vares, Vesa. 1999. *Kaksi askelta edellä*. Helsinki: WSOY.
- Vares, Vesa. 2000. *Puolueen sparraaja*. Helsinki: Tuhatkunta.
- Verge, Tània ja Claveria, Sílvia. 2016. Gendered political resources: The case of party office. *Party Politics* 2016, 1–13.
- Verge, Tània ja de la Fuente, Maria. 2014. Playing with different cards: Party politics, gender quotas and women's empowerment. *International Political Science Review* 35:1, 67–79.
- Villodres, Carmen. 2003. Intra-party competition under preferential list systems: The case of Finland. *Representation* 40:1, 55–66.
- Wass, Hanna ja Borg, Sami. 2016. Yhdenvertaisuus äänestyskoppissa. Äänestysaktiivisuus vuoden 2015 eduskuntavaaleissa. Teoksessa Kimmo Grönlund ja Hanna Wass (toim.), *Poliittisen osallistumisen eriytyminen*. Helsinki: Oikeusministeriö, 177–199.